

TAKSİRLİ SUÇLARDA KİŞİSEL VE AİLEVİ DURUM ÇIKMAZI^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Çağrı KAN^(**)

Öz

Bu çalışmada, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 22. maddesinin 6. fıkrası incelenmiştir. Düzenlemede taksirli bir failin sonucu, failin kişisel ve ailevi durumu bakımından ağır bir mağduriyete neden olmuşsa, bunun failin cezalandırılmaması veya cezanın indirilmesi için kullanılacağı belirtilmiştir. Taksirli bir hareket sonucunda failin suçtan bu derece zarar görmesi halinde ceza verilmez. Bilinçli taksir halinde ise ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilecektir. Düzenleme, basit taksirde şahsi cezasızlık sebebi, bilinçli taksirde ise bir indirim hali olarak nitelense de bu bağlamda ortaya çıkan hükmün hukuki niteliği başta olmak üzere, doktrin ve uygulamada birçok tartışmaya, mahkemelerde ise birçok çelişkili karara neden olmaktadır. Bu nedenle bu çalışma ile taksirli suçlarda getirilen cezanın kaldırılmasını veya cezanın indirilmesini gerektiren düzenlemenin hukuki niteliği ortaya konularak, sorun görülen noktalarda çözüm üretilmeye çalışılacaktır. Taksirli suçlardan birini işleyerek ailesine ve akrabalarına zarar veren fail bir suç işlemiştir ve bu nedenle cezalandırılması gerekir. Ancak aynı zamanda bu fail suçun kendisini etkileyen neticelerinden etkilenmiş ve mağduriyet yaşamaktadır. Çalışma ile madde çeşitli açılardan incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Taksir, Bilinçli Taksir, Fail, Kişisel ve Ailevi Durum, Cezanın İndirilmesi.

THE DEADLOCK OF PERSONAL AND FAMILY CIRCUMSTANCES IN NEGLIGENT CRIMES

Abstract

In this study, Turkish Penal Code Numbered 5237 paragraph 6 of article 22 is examined. It is stated in the regulation that if the result of a negligent act has caused a severe victimisation in terms of the personal and family situation of the offender, this will be used to avoid punishment or to reduce the punishment of the offender. A penalty shall not be imposed if, as the result of a negligent act, the offender becomes a victim to such a degree. In case of intentional negligence, the penalty may be reduced from half to one sixth. Although the regulation is characterised as a reason for personal impunity in negligent act and as a state of reduction in intentional negligence, it causes many discussions in the doctrine and practice, especially the legal nature of the provision arising in this context as well as many contradictory decisions in the courts. For this reason, with this study, the legal nature of the regulation requiring the abolition of the penalty or reduction of the penalty in negligent acts will be revealed and solutions will be tried to be produced at the problematic points. The offender who harms one's family and relatives by committing one of the negligence offences has committed an offence and therefore should be punished. However, this offender is affected by the consequences of the offence and suffers victimisation at the same time. The article will be analysed from various perspectives.

(*) Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 13.09.2022 - Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 29.08.2023, DOI No: 10.54704/akdhfd.1174544.

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi'nde 04-06 Temmuz 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen Uluslararası Akdeniz Hukuk Kongresi'nde sözlü olarak sunulan ve Sempozyum Kitabı'nda özeti yayınlanan bildirinin genişletilmiş, geliştirilmiş ve makale formuna dönüştürülmüş halidir.

(**) Pamukkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi / Denizli, Türkiye.

E-posta: cagrikan@pau.edu.tr,

Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-4414-217X>.

"This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)"

Keywords

Negligence, Intentional Negligence, Offender, Personal and Family Circumstances, Reduction of Punishment.

Extended Abstract

In this study, Turkish Penal Code Numbered 5237 paragraph 6 of article 22 is examined. It is stated in the regulation that if the result of a negligent act has caused a severe victimisation in terms of the personal and family situation of the offender, this will be used to avoid punishment or to reduce the punishment of the offender. A penalty shall not be imposed if, as the result of a negligent act, the offender becomes a victim to such a degree. In case of intentional negligence mentioned in the regulation, the penalty may be reduced from half to one sixth. Although the regulation is characterised as a reason for personal impunity in negligent act and as a state of reduction in intentional negligence, it causes many discussions in the doctrine and practice, especially the legal nature of the provision arising in this context as well as many contradictory decisions in the courts.

In the justification of the article, it is stated that the article is regulated to prevent the offender from further suffering. The conditions for the implementation of the regulation are not clear. In the regulation, the result has an effect on the offender in certain circumstances. The effect is that the penalty is not imposed and is reduced under certain conditions. The offender harms his/her own family and relatives by committing negligent offences. In this case, the offender is not punished or offender's punishment is reduced. This is named as unnecessary of the punishment in the personal and family situation of the offender. However, this can also be the case for intentional offences.

Making the regulation only for negligent acts also requires a determination to be made after the event. This requires assessing the offender's life, past, and post-incident situations. However, this is an evaluation to be made in terms of impact after the criminal path related to the neglect is closed. For this reason, it is necessary to set clear criteria, not discretionary criteria in terms of item. In the article, a determination was made based on the weight of the victimization experienced in the regulation depending upon simple negligence. In intentional negligence, this regulation is an evaluation based on the intensity of the neglect.

The judge is expected to make an assessment of the offender's circumstances in this case, which is not clear. The unnecessary of the penalty is sought under the article again. There are no relevant criteria in the article of 22 paragraph 6. Therefore, the judge will act subjective criteria. It can also be seen that the same content is evaluated differently in the decisions of the Court of Cassation. The judge has a wide discretion in the assessment.

The regulation in the article related to simple negligence is based on severity of victimisation. In contrast to intentional negligence, the intensity of the neglect has been taken as a basis. This situation has increased the controversy of regulation. Another issue in the article is that after crime path is closed and the result emerges, the result affects punishment as a reason. However, this is not detectable effect in simple negligence. Despite this, it was said that no penalty is given.

What should we understand by the family situation? Is it both personal and family situation or marriage? Which closeness degree is enough to utilize the article? In which situation the result of negligent crime can be considered serious enough? What will happen if there is a negligent crime co-occur the other negligent crime?

For this reason, with this study, the legal nature of the regulation requiring the abolition of the penalty or reduction of the penalty in negligent acts will be revealed and solutions will be tried to be produced at the problematic points. The article will be analysed from various perspectives.

GİRİŞ

Ceza hukukunda yer alan kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesi ve bu ilkeyi tamamlayan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkelerinin önem arz ettiği bilinmektedir. “Cezanın, failin fiilinden dolayı kınanabilmesi durumunda uygulanabilmesini ifade eden kusur ilkesi, çağdaş ceza hukukunda ceza sorumluluğunun en önemli özelliğidir. Bu ilke, bir taraftan bir kimseye kusuru olmaksızın ceza verilemeyeceğini öngörürken, diğer taraftan faile kusurundan daha ağır bir cezanın verilmesini yasaklar¹.” Çağdaş ceza hukukunda, ilkel ceza hukuklarında görülen kişinin kusuruna bakılmaksızın salt netice dolayısı ile sorumlu olmasının yeri yoktur². Tersten düşünüldüğünde salt neticenin fail üzerindeki etkisinin yoğunluğuna bakılarak faile ceza verilmemesi de kusurun tespit edilmediğini ve kusur ilkesinin gerçekleşmediği anlamını düşündürmektedir.

Suçun biçimsel anlayışının bir sonucu olarak unsurlarına ayrılarak incelenmesi gerektiğini savunan tahlilci (analitik) metot ve suçun özüne ilişkin anlayışın bir sonucu olarak suçun unsurlarına ayrılamayacağı ve onun ancak bir bütün halinde inceleneceğini savunan görüş (sentetik) de bulunmaktadır³. Suçun unsurlarına ayrılarak incelenmesi konusunda doktrinde hem suçun kurucu unsurları, hem de kusurun suçun kurucu unsurları arasında yer almasına ilişkin olarak görüş birliği yoktur. Suçun unsurları üzerinde ilk kez Onaltıncı Yüzyıl İtalyan yazarları tarafından durulmuştur. Bunlardan Deciani’ye göre suçun; yasa, irade ve fiil, insan ve saik olmak üzere dört unsuru bulunmaktadır⁴. İkili görüş adı verilen ayrıma göre; suç kusurlu irade ile işlenen bir fiildir. Bu görüş suçu maddi ve manevi unsur olarak ayırmakta, kusuru ayrı bir unsur olarak ele alırken, hukuka aykırılığı suçun özü olarak tanımlamaktadır⁵. İtalyan Ekolünün duayenlerinden olan Antolisei, suçun unsurlarını maddi ve manevi unsur maddi fiil ve bir de kusurlu irade olarak adlandırmaktadır⁶. Bu görüşte manevi unsur kast veya taksir şeklinde ortaya çıkan kusurlu bir iradedir⁷. İtalyan Klasik Okulu kaynaklı suçu üç unsura ayırarak inceleyen görüşe göre ceza sorumluluğunun şahsiliği, kusurun tespiti üzerinden gerçekleştirilmekte bu sayede suç hukuka aykırı ve kusurlu bir fiil olarak tanım-

¹ Kayıhan İçel, “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Cilt 0, S. 7 (2016), 622.

² İçel, “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları”, 622.

³ Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım* (Ankara: Savaş Yayınları, 2018), 123.

⁴ Uğur, Alacakaptan, *Suçun Unsurları* (Ankara: Sevinç Matbaası 1970), 5.

⁵ Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 126 vd.

⁶ Francesco Antolisei, *Manuale Di Diritto Penale*, Parte Generale, (Milano: Giuffrè Yayınları, 1997), 212.

⁷ Zeki Hafizoğulları, Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: US-A Yayıncılık 2016), 163.

lanmaktadır⁸. İtalyan doktrininde Mantovani, Petrocelli, Maggiore ve Bettiol suçu bu şekilde üçe ayırmışlardır⁹. İtalyan doktrininde bu üç unsur fiil ve hareket, kusurluluk ve hukuka aykırılık olarak ifade edilmektedir¹⁰. Bu görüşe göre; kusurluluk ile manevi unsur, içerik olarak birbirini karşılayan kavramlar olarak kullanılmaktadır¹¹. Burada fiilden yalnızca maddi fiil, maddi fiilin hukuk düzeniyle çatışmasından fiilin objektif haksızlığı, kusurluluktan ise kast veya taksir şeklinde oluşan kınanabilir irade anlaşılmaktadır¹². Kusuru suçun unsuru kabul eden görüşler kast ve taksirin nerede ele alınacağına ilişkin olarak birbirlerinden ayrışsa da bu görüşlerden kast ve taksiri kusurun içinde ele alan görüş manevi unsurla kusurluluğu birbirini karşılayacak şekilde kullanılmaktadır¹³. Bu görüşe göre, isnat yeteneği failin kusurluluğunun dışında bir unsur, failin bir niteliğidir. Bu görüş, kusurluluğun psikolojik anlayışına dayanmaktadır. Isnat yeteneği olmayan bir kişi suç işleyebilir. Ancak, bu suç cezalandırılmaz. Çünkü hukuki kusurla ahlaki kusur farklıdır. TCK m. 4 uyarınca ceza kanunlarını bilmemek herkes için mazeret sayılmaz. Böylelikle hukuki kusur, norm bilinmese de vardır¹⁴. Kaldı ki CMK'nın 223. maddesinin 6. fıkrası güvenlik tedbirine hükmedilebilmesi için, sanığın yüklenen suçu işlediğinin sabit olmasını şart koşmakta olduğuna göre, güvenlik tedbirine hükmedebilmek için bir kusur değerlendirmesi yapıldığını da kabul etmek gerekecektir¹⁵.

Bunun yanında suçu tipiklik, maddi unsur, hukuka aykırılık ve kusurluluk olarak dört unsura ayıran görüş yanında, beş, altı ve sekiz unsura ayırarak inceleyen görüşler de bulunmaktadır¹⁶. “Bugünkü düşüncede suç ne tek başına beşeri fiil, ne hukuka aykırılık ne de kusurluluktur. Tek başına bunların toplamı da değildir. Her unsurun tabiatçı görünüm kadar, normatif bir görünümü de bulunmaktadır. Böylelikle suç hem beşeri bir davranışı, hem hukuka aykırılığı hem de

⁸ Ferrando Mantovani, *Diritto Penale Parte Generale* (Padova: CEDAM Yayınları, 2007), 101; Giuseppe Maggiore, *Diritto Penale*, Volume I, (Bologna: Zanichelli Yayınları, 1961), 203 vd.; Ferrando Mantovani, *Principi Di Diritto Penale* (Padova: CEDAM Yayınları 2007), 40; Antolisei, *Manuale Di Diritto Penale*, 208, 209, Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 163.

⁹ Mantovani, *Diritto Penale*, 121 vd.; Biagio Petrocelli, *Principi di Diritto Penale*, V. 1 (Padova: CEDAM Yayınları, 1943), 280; Giuseppe Maggiore, *Diritto Penale Parte Generale*, V. 1 (Bologna: Zanichelli Yayınları, 1955), 223 vd.; Giuseppe Bettiol, *Diritto Penale Parte Generale* (Padova: CEDAM Yayınları, 1976), 240.

¹⁰ Biagio Petrocelli, *Principi Di Diritto Penale* (Napoli, CEDAM Yayınları 1943) 280; Nurullah, Kunter, *Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınevi, 1949), 23.

¹¹ Hakan Karakehya ve Asena Kamer, Usluadam, “Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler”, *CHKD*, C. 3, S. 2, (2015), 11.

¹² Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, 163.

¹³ Karakehya ve Usluadam, “Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler”, 7.

¹⁴ Toroslu, *Genel Kısım*, 203, 204.

¹⁵ Toroslu, *Genel Kısım*, 205.

¹⁶ Nurullah, Kunter, *Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi*, 24.

kusurluluğu içeren bir yapıdır.” Kusurlu sorumluluk, failin kasıtlı veya taksirli olarak neden olduğu bir fiilin ona psikolojik olarak isnat edilerek failin kendi fiilinden sorumlu tutulmasıdır¹⁷. Biz üçlü ayrımı benimseyerek kusurluluktan kast ve taksir şeklindeki kınanabilir iradeyi anlamaktayız.

Suçtan söz edilebilmesi için tipikliğin gerçekleşmesi yeterli değildir. Bunun yanında failin hukuka aykırı fiili ile kusurlu iradesi arasında psişik bir bağın da kurulması gerekir¹⁸. Kast, bu anlamda kusurlu iradenin tipik biçimini ifade eder¹⁹. Kastın varlığı için kanunda iki unsur aranmaktadır. Bunlar; suçu oluşturan fiilin kanunda yer alan unsurlarının bilinmesi ve istenmesidir²⁰. Ancak “failin iradesi yalnızca davranışın değil, sonucun da gerçekleşmesine yönelmiş olmalıdır²¹.” Bu manada iradenin dış dünyaya yansıyan kısmının mı yoksa neticenin mi tasavvur edilmesinin benimsenmesi gerektiği sorunu Türk Ceza Kanunu’nun 21. madde düzenlemesiyle çözülmüş görünmektedir. İrade, neticenin gerçekleşmesine yönelik olmalıdır²².

Kusurun diğer bir türü olan taksirin Türk Ceza Kanunu’nun 22. maddesinin birinci fıkrasına göre cezalandırılabilmesi ancak kanunda açıkça gösterilmesine bağlıdır. Taksirin esası doktrinde tartışmalıdır. Geleneksel doktrine göre; öngörülebilirlikten, öngörülebilirliğin önlenilebilirlikle tamamlandığı teoriden, hataya, zararlı sonuçları önlemeye yönelik zorunlu davranış kurallarına uymamaya kadar, çeşitli teorilerle taksirin esası açıklanmaya çalışılmıştır²³. Birçok görüşe göre, taksirin esası failin dikkat ödevinin ihlalidir²⁴. Ancak bu düşünce tek başına taksirin tüm hallerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bazen, dikkatli olunmasına rağmen failin yeterli donanımının bulunmaması nedeniyle, bir davranış kuralı ihlal edilmiş olabilir²⁵. Sanayi devrimiyle birlikte toplumsal hayatın karmaşık hale gelmesi, birlikte yaşamak için birtakım kurallara uymayı ve önlemleri almayı gerektirmektedir. Tedbirsiz, dikkatsiz ve özensiz davranan, önlem almayan fail, fiilinin doğurduğu neticeye katlanmak durumundadır. Failin, toplumsal hayatın karmaşıklığı neticesinde uyması gereken, istenmeyen neticeleri önlemeye yönelik birtakım zorunlu davranış kurallarına uymaması, tedbir alması gerektiği yerde tedbir almaması yönündeki ödevde aykırılık, taksirin esası olarak belirlenebilir²⁶.

¹⁷ Muharrem, Özen, *Ceza Hukukunda Objektif Sorumluluk* (Ankara: US-A Yayıncılık, 1998), 19.

¹⁸ Antolisei, *Manuale Di Diritto Penale*, 339; Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayınları, 2015), 220-221.

¹⁹ Toroslu, *Genel Kısım*, 214.

²⁰ Antolisei, *Manuale Di Diritto Penale*, 340.

²¹ Toroslu, *Genel Kısım*, 215.

²² Toroslu, *Genel Kısım*, 216.

²³ Toroslu, *Genel Kısım*, 229-232.

²⁴ Antolisei, *Manuale Di Diritto Penale*, 366.

²⁵ Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, 264.

²⁶ Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, 264; Toroslu, *Genel Kısım*, 230 vd.

Taksirli davranışta faile yüklenen kusur kasttan farklı olarak kendisini “neden bir insanı öldürdün?” sorusunda değil, “insanların can güvenliklerini tehlikeye atmamak konusundaki özen yükümlülüğüne neden riayet etmedin?” sorusunda bulmaktadır²⁷. Fail hakkında bu riayet etmeme nedeniyle bir “kınama hükmü” verilmektedir. Yani taksirli sorumlulukta, özen göstermek gerekirken özen göstermemek, öngörmek gerekirken öngörmemek nedeniyle faile bir kınama hükmü yöneltilmektedir. Bu kınama hükmü de cezalandırmanın esasını teşkil etmektedir²⁸. Bunun anlamı kasttan farklıdır. Çünkü; kasıtlı bir fiilde, kast doğal-psikolojik bir gerçekliğe karşılık gelirken, taksirli bir fiilde taksir ipotetik ve normatif bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır²⁹. Alman Ceza Hukuku öğretisinde taksir, objektif ve subjektif yönleri olan bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bunlardan objektif özen yükümlülüğü, failin belirlenmiş belli sınırlar dahilinde hareket etmesiyken, subjektif özen yükümlülüğü, failin kişisel durumu itibarı ile bu davranışın kendisinden beklenebilirliği ile ifade edilmektedir. Buna göre; objektif özen yükümlülüğünün ihlali, tipiklik içerisinde yer alırken, subjektif özen yükümlülüğü kusur içerisinde değerlendirilmektedir³⁰. Bir görüşe göre TCK m. 22 düzenlemesi madde gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde objektif özen yükümlülüğünü ifade etmektedir³¹. TCK m. 22 f. 2’de taksirin esasını “dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmak” olarak belirlenmiştir. Bu noktada kanun koyucunun taksirin esasını hem ödeve aykırılıkta bulan düşünceye, hem de özen yükümlülüğüne aykırı davranmak olarak belirlediği tespit edilebilir. Ancak kanun koyucu bunları yeterli görmeyerek neticenin öngörülmeden gerçekleştirilmesini de aramıştır³². TCK m. 61 f. 1/b.f’deki düzenleme değerlendirildiğinde ise taksirin kusur ve haksızlığı içine alan birden çok parçanın birbiri ile ilişkili olduğu karmaşık bir yapıyı ifade ettiği belirtilmektedir³³. “Bugün için ceza hukuku doktrininin önemli bir kısmı taksir kavramını özen yükümlülüğünün ihlali üzerinden algılamakta ve bunu belirgin kılmak için çaba sarfetmektedir³⁴.” Taksirli bir fiilde, failin objektif bakımdan uyması gereken bir özen yükümlülüğü olmakla birlikte, kendi fiili açısından da uyması gereken bir subjektif özen yükümlülüğü de bulunmaktadır. Taksirli bir fiilde taksirin tespiti için failin fiili bakımından ölçü alınan ortalama zekaya sahip bir kişinin yapması beklenen davranışın karşılaştırılması tek başına yeterli değildir. Taksirli

²⁷ Bahar, Demirci, *Türk Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk* (Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011), 72.

²⁸ Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş* (İstanbul: Beta Yayınları, 2016), 375.

²⁹ Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, 264; Mantovani, *Diritto Penale*, 321, 322.

³⁰ Elvan Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatikliği* (Ankara; Turhan Kitabevi, 2015), 40-41.

³¹ Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2014), 408; “TCK m. 455” Erişim Tarihi: Eylül 9, 2022 [³² Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, 266.](https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-765-765-s-tck-m-455-teki-taksir-kaliplari; tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslek ve sanatta acemilik, nizammat, evamir ve talimata riayetsizlik olarak yer almaktadır.”</p>
</div>
<div data-bbox=)

³³ Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatikliği*, 46.

³⁴ Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatikliği*, 40.

bir fiil değerlendirilirken, bunu, failin somut olaydaki fiili açısından ayrıca değerlendirme gereği ister istemez doğmaktadır. Bu, failin kişisel özellikleri, yetenekleri, eğitimi, sosyal yaşama biçimi anlamında somut fiil için yapılabilecekler açısından öznel bir belirlemedir. İsmi ister dikkat, özen, davranış kurallarına uyma, yahut ödev olarak belirlensin bir yükümlülük üzerinden hareket edildiğinde bahsedilen fiil değil, “failin fiili” olmalıdır. Bu noktada, faile yöneltilen kınama hükmü de “failin içinde bulunduğu koşulların ve failin niteliklerinin somut olay dahilinde göz önüne alınıp değerlendirilmesiyle varılacak değerlendirmeye dayalı bağıl bir sonuç; aynı zamanda normatif bir kusur biçimi olarak faile yüklenmektedir. Bu nedenle taksir, fiil olmadan somutlaştırılmaz. Bu bakımdan, fiili isteyen failin, konumu, mesleki durumu, yaşam deneyimi bakımından fiil üzerindeki sorumluluğu subjektif olarak somutlaştırılmalıdır. Yani burada fenomenolojik olarak özne -nesne ilişkileri bağlamında, özneyi nesnenin dış dünya ile kurduğu ilişkileri üzerinden belirleyen, olması gereken ile özne arasında kurulan kendisinden beklenebilirlik düzeyinde bir belirlemeye ihtiyaç vardır. Dolayısı ile bu belirleme, her somut olayda ve her fail açısından öznel asgari koşullar açısından yapılmalıdır. Belirleme kaza ve tesadüften ayırabilmek anlamında da nesnel olmak durumundadır. Fail, fiilin hiçbir şekilde önüne geçemeyecek, bu durum da hiçbir kimseden beklenemeyecek ise faile bir kınama yargısı da yöneltilmeyecektir. Taksir, bu noktada çok temel sorumlulukları; gereğini yapmama, eksik şekilde yapma ve kendi üzerine düşeni özen göstermeden yapmayı betimlemektedir. Basit taksirde, ortaya çıkan neticeyi öngörmeyen failin iradesi, neticeye yönelik değildir. Bilinçli taksirde ise fail, neticeyi öngörse bile istememektedir³⁵. Bu normatif nitelik bilinçli taksirde, fail tipe uygun neticeye neden olacağını öngördüğü için daha açık olarak görülebilmektedir³⁶.” Bilinçli taksirin, basit taksire göre barındırdığı, bu daha yoğun haksızlık içeriği cezanın yarından altıda birine kadar artırılması olarak yansımaktadır. Kusur tespit edilirken olay hakim tarafından verilen hüküm, faile fiili bakımından yöneltililecek bir kınama yargısının olup olmadığını saptayan ve faile atfedilebilecek bir değerlendirme hükmü olarak, fiil üzerinde kriterlerle subjektif olarak somutlaştırılmış bir değerlendirme olduğu için, buna ilişkin varılacak değer yargısı, ahlaki değil, hukukidir. İlk ve son kertede de hukuki olmak durumundadır³⁷. Bundan dolayıdır ki meydana gelen neticenin objektif olarak faile isnat edilebilmesi gerekir. Böylelikle taksirli bir fiilde netice alelade bir oluşum değil, fiilin karakter özelliklerini de yansıtan bir durumdur³⁸. Bu saptamada asıl mesele, bu tespitini sub-

³⁵ Centel, Zafer ve Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 373.

³⁶ Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1992), 321.

³⁷ Çiftçioğlu, Cengiz Topel, “Türk Ceza Kanununda Taksir”, *ABD*, S. 3, (2013), 320.

³⁸ Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, 321; Ersoy, Uğur, “Hareketin ve Neticenin Haksızlığı Kavramları Işığında Taksirli Suçlarda Meydana Gelen Sonucun/Neticenin Hukuki Niteliği Üzerine Bir İnceleme”, *CHD*, C. 13, S. 36, (2018), 63: Bu noktada taksirli suçları taksirli zarar ve tehlike suçları olarak değerlendirmenin taksirli suçlardaki neticeyi hukuki ve bütüncül olarak değerlendirmede işlevsel bir bakış açısına sahip olduğu, taksirli zarar suçlarındaki neticenin hukuki niteliğinin suçun kurucu unsuru olduğu ve haksızlığı kurucu nitelik taşıdığı ifade edilmektedir. Taksirle meydana

jektif olarak faile yüklenebileceği anda bunun nasıl gerçekleştirileceği ve bu tespitten kaynaklanan sapmanın nasıl gerekçelendirileceğidir.

I. TCK M. 22 F. 6'DAKİ DÜZENLEMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Düzenleme, kanun metnine yansımadan önceki dönemde taksirli suçun netice bakımından fail üzerinde ağır etki doğurduğu bir mesele olarak farklı dönemlerde ve çeşitli tartışmalarla gündeme gelmiştir. Ancak teorik bir altyapısının olmaması nedeniyle, tamamen uygulamada geliştirilen birtakım yaklaşımlarla çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Mülga TCK döneminde iken Yargıtay'ın taksirli fiili ile ailevi olarak ciddi bir yıkım yaşayan ve hatta bir kayba sebep olan fail için, bu tip bir ailevi yıkımın bulunduğu hallerde verilen cezanın paraya çevrilmemesini bozma nedeni yapmakta olduğu görülmektedir. Bu yöndeki birtakım uygulamalarında ailevi bakımdan ortaya çıkan mağduriyeti gidermek adına, daha adaletli olacağını düşündüğü ilginç bir yaklaşımı devreye sokarak, fiili kaza olarak nitelendirmekte, beraat hükmünü de buna dayandırmakta idi³⁹. Bununla ilgili bir kararında; Yargıtay, çocuğunu emzirirken uykuya dalan bir annenin, bebeğinin boğazına süt kaçması nedeniyle boğularak ölmesi durumunun, insan bünyesinden kaynaklanan bir durum olduğunu, böyle bir durumun kaza olarak nitelendirilmesinin daha uygun ve adil olacağını ifade etmiş, bu hususu gözetmeyen kararı ise salt bilirkişi raporuna dayanarak verilmesi dolayısıyla bu hususu gözetmemesi yönünden bozmuş idi⁴⁰. Bugün ise TCK m. 22 f. 6 anlamında benzer durumlarda en azından teknik olarak belirli bir uygulama zemini bulunmaktadır. Ancak konunun sağlıklı değerlendirilebilmesi için TCK m. 22 f. 6'da yer alan içeriğin taksirli bir fiilin değerlendirilmesi ile mi ilgili olduğu ya da bu koşullardan tamamı ile bağımsız bir nitelik ifade eden yeni bir yapının mı ortaya çıkarıldığını belirlemek gerekmektedir. Bu noktada, taksirin dogmatik esasının ne olduğuna ilişkin görüşler, her ne kadar birbirinden farklılık gösterse de bir fiilin taksirli olduğuna ilişkin belirleme; failin objektif özen yükümlülüğünü ihlal etmesi üzerine dikkatsizlik,

gelen tehlike suçlarında ise meydana gelen sonucun hukuki niteliğinin objektif cezalandırma şartı olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Buna ilişkin olarak kanun koyucunun taksirli tehlike suçlarında salt özen yükümlülüğüne aykırı hareketi yeterli görmediği ve cezalandırma için objektif cezalandırma şartı şeklinde formüle edilen bir şartın gerçekleşmesini istediği ifade edilmektedir. Kanaatimizce, tehlike suçlarının yapısal özelliği dolayısı ile tehlike unsurunun yanında bir şart aranması tehlike suçunun somut veya soyut tehlike şeklinde düzenlenmesinde yer alan yapısal unsurla ilgilidir. Dolayısıyla somut tehlike şeklinde formüle edilen suçlarda, ayrıca bir netice aranması taksirle ilgili değildir. Mesele kasıtlı suçlarda var olan failin hareketi ile netice arasında var olan maddi ve psikik nedenselliğe hareketin tamamlanması için ihtiyaç duyulurken, taksirli suçlarda bu bağın netice ile ilgili değil, yalnızca hareket ile ilgili olmasıdır. Bu nedenle TCK m. 162'deki mahkeme tarafından iflasa karar verilmiş olması bir cezalandırma şartıdır. Taksirin bir unsuru değildir.

³⁹ Aytekin Özanlı, "Failin Kişisel ve Ailevi Durumunun Taksirli Suçlar Bakımından Değerlendirilmesi", *THD*, C. 4, S. 32, (2009), 60.

⁴⁰ Y.2.CD 20.03.2002, E: 2002/4395, K: 2001/28951, (Erişim Tarihi: 5 Mayıs, 2022), <https://khyk.kazancihukuk.com/>.

tedbirsizlik, meslekte acemilik, kurallara uymama gibi bazı kalıplar üzerinden yapılmaktadır⁴¹.

Aksi yönde görüşlere rağmen, günümüz modern dönemde taksirin esasının özen yükümlülüğünde toplanmasına ilişkin gerek Türk gerek Alman ve gerekse İtalyan öğretisinde büyük ölçüde bir görüş birlikteliğinin bulunduğu belirtilebilir. Ancak aynı durum taksirin esasının suçun yapısı içerisindeki konumu bakımından aynı şekilde ifade edilememektedir⁴². Bu noktada cevaplanması gereken soru özen yükümlülüğünün suç içerisindeki yapısının nerede konumlandığıdır. Welzel taksiri hem haksızlık hem de bir kusur şekli olarak çifte ölçüte göre belirlenen bağımsız, cezalandırılabilir yapıyı haiz bir davranış şekli olarak kabul etmiştir⁴³. Klasik Öğretiye göre ise tipikliğin her türlü subjektif değerlendirmeden uzaklaşarak yalnızca objektif unsurları ile değerlendirilmesini içerir. Hareketin objektif dışsal (nedensel) parçası ile subjektif psikolojik parçası arasında keskin bir ayırım yapılır. Neticeye yönelik isteme gerekli olmayıp, tek başına iradi hareketin gerçekleştirilmesi yeterlidir⁴⁴. Klasik suç öğretisinde netice, fiilin bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁵. Bu anlayış nedensellik merkezli, haksızlığın bir hukuki değer ihlali olarak anlaşıldığı bir yapıya dayanmaktadır. Failin psikolojik durumu burada yalnızca dış dünyaya bir hukuki değer ihlali ve haksızlık olarak yansıdığı sürece anlam ifade etmektedir⁴⁶. Buna karşılık Neoklasik Suç Öğretisi'nde isnat edilen kusur neticeye değil, failin dikkat ve özen yükümlülüğüne yöneliktir. Failin dikkat ve özen yükümlülüğüne uyması bir hukuka uygunluk nedeni olarak gözükmektedir. Özen yükümlülüğünün ihlal edilmiş olup olmamasına göre objektif ve ihlal edilmiş ise bunun faille isnat edilmiş olup olmamasına göre subjektif iki yönü bulunmaktadır⁴⁷. Finalist öğretilerde failin fiiline değer atfedilmektedir. Taksirli suçların dogmatik yapısı her zaman klasik ve finalist suç öğretisi arasındaki tartışmaların merkezi olmuştur. Taksirli fiillerde potansiyel amacın, netice ile bağı olan bir amaç doğrultusunda kaçınılabilir, önüne geçilebilir ve yöneltiler bir netice var ise taksirin varlığının kabul edileceğini savunan Finalist Öğreti normatif değerlendirme yönünden eksik olduğu için taksiri açıklayamamaktadır⁴⁸.

⁴¹ Ahmet Gökçen, "Taksirle Ölüme Sebepiyet Verme", *BÜHFD*, C. 4, S. 7 (2018), 29.

⁴² Muhammet Demirel, *Çifte Özen Anlayışı Çerçevesinde Taksirli Suçtan Doğan Ceza Sorumluluğu* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 98.

⁴³ Demirel, *Çifte Özen Anlayışı*, 99.

⁴⁴ Demirel, *Çifte Özen Anlayışı*, 100.

⁴⁵ Melik, Kartal, "Temel Suç Öğretileri Işığında Taksirin Suç Sistematiğine Göre Nasıl Konumlandırılacağı Meselesi", *CHD*, C. 15, S. 44, (2020), 44.

⁴⁶ Kartal, "Temel Suç Öğretileri Işığında Taksirin Suç Sistematiğine Göre Nasıl Konumlandırılacağı Meselesi", 915 vd.

⁴⁷ Kartal, "Temel Suç Öğretileri Işığında Taksirin Suç Sistematiğine Göre Nasıl Konumlandırılacağı Meselesi", 917.

⁴⁸ Kartal, "Temel Suç Öğretileri Işığında Taksirin Suç Sistematiğine Göre Nasıl Konumlandırılacağı Meselesi", 919-922.

Taksirli bir suçun dogmatikliğinden ziyade maddedeki tercih edilen yapının var olan yapının bir yansıması mı olduğu yoksa yeni bir yapı mı ortaya koyduğu noktası belirlenmeye açık bir problemdir. Finalist öğreti normatif eksikliği dolayısı ile taksiri açıklayamamaktadır. Kusurun tahdidi açısından maddenin klasik suç öğretisine göre açıklanabileceği kabul edilse de TCK m. 22 f. 6 farklı bir yapı ortaya koymaktadır. Burada fiil neticenin bir unsuru değil, netice fiilin kişisel ve ailevi bağ bakımından subjektif bir unsurudur. Ancak bu sadece belirlemeye yaramakta kusur taksimi bakımından madde içerisinde yeni bir belirleme öğretisinin benimsenmediği izlenimi ağır basmaktadır. Şu hali ile madde yapısal anlamda psikolojik kusur teorisinden esinlenen ancak eksik belirleme içeren bir görünüm arz etmektedir. Burada “taksirli suçlar açısından temel cezanın belirlenmesinde TCK m. 61 f. 1 ve TCK m. 22 f. 4’te yer alan ölçütlerden olan failin kusuru, meydana gelen zararın ağırlığı, suçun işleniş biçimi ile suçun işlendiği yer dikkate alınarak TCK m. 3 f. 1 uyarınca işlenen fiilin ağırlığı ile orantılı olacak şekilde cezanın alt ve üst sınırları belirlenir.” ilkesi göz ardı edilmektedir. Salt meydana gelen neticenin ağırlığının belli akrabalık bağları ile ilişkilendirildiği ve dahi cezanın gereksizliğinin boyutunu hakim taksirin dogmatik esasını değerlendirmeye gerek duymaksızın yapacağı tespiti bağladığı yeni ama bir o kadar da irrasyonel bir yapı ortaya çıkmıştır. Zira taksirli suçlarda temel cezanın belirlenmesinde failin kusurunun değerlendirilmesi zorunludur. “Buna ilişkin olarak taksire dayalı kusurun ağır olduğu durumlarda alt sınırdan uzaklaşarak, hafif olduğu durumlarda alt sınırdan veya alt sınıra yaklaşarak temel ceza tayin edilecektir. Yargıtay’a göre buradan TCK m. 61 f. 1’deki ölçütler ve TCK m. 3 kapsamında “orantılılık” ilkesi gözetilerek kül halinde değerlendirilerek haklı ve ölçülü ceza tayin edileceği belirtilmektedir⁴⁹.”

Bu fiilde, objektif olarak belirlenmesi gereken, failin kişiliğinden bağımsız olarak dikkat ve özen yükümlülüğünün ortaya çıktığı koşullar ile geçerli ortak tecrübelerin bilimsel bilgiler ışığında normalde tartışılması gerekirken, ayrıksı olarak anılan maddede tartışılmamakta⁵⁰, meydana gelen ve belli özellikte olan netice, doğrudan failin kusurunu kaldırmak için uygulanmaktadır. Esasen taksirli bir fiilde neticenin faile objektif ve subjektif olarak isnat edilerek, failin taksirinin değerlendirilmesi üzerine var olan bu mevcut yapı, TCK m. 22 f. 6 bakımından bulunmamaktadır. TCK m. 22 f. 6’da taksir belirlenmesinin dışında, meydana gelen neticenin belirli şartlarda ortaya çıkmasına bağlı olarak, cezaya etki eden bir yapı bulunmaktadır. Bu durumda, neticenin koşulları tartışılmadan, aslen taksir belirlenmiş olmamakta, faile salt netice üzerinden cezasızlık ya da cezada indirim ile karşılaşan ikili bir taksirli netice kalıbı sunulmaktadır. Öyle ki; bu yapıda bilinçli taksir halinde yapılan değerlendirme cezayı alışık olunanın aksine arttırmakta, indirmektedir. Hal böyle olunca TCK m. 22 f. 6 bakımından somut olayı

⁴⁹ Handan, Yokuş Sevik, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, (Ankara: Adalet Yayınevi 2020), 245, 246.

⁵⁰ Gökçen, “Taksirle Ölüme Sebebiyet Verme”, 29.

değerlendiren hakim tarafından, taksirli bir fiilde yapılacak olan, fiilin niteliği yönündeki değerlendirme yapılamamaktadır. Ancak değerlendirmenin yapılamaması, teknik olarak failin somut olayda göstereceği ex-ante özeni (dikkatli ve tedbirli bir kişinin somut olay bazında göstereceği özeni) ortadan kaldırmamaktadır. O halde TCK m. 22 f. 6'daki yapı bakımından bizleri tutarlı bir noktaya taşıyacak olan, bu yapının, taksirin dogmatik temelleri ile mi ilgili olduğu, yoksa bir tercih mi olduğu sorusunun cevaplanmasıdır. TCK açısından objektif özen yükümlülüğünün ihlali tipiklik bakımından ele alınırken, özen yükümlülüğünün subjektif boyutu kusur içinde ele alınarak incelenmelidir⁵¹. Nitekim 22. maddenin 4. fıkrasında taksirli bir fiilde cezanın failin kusuruna göre belirleneceği belirtilmekte iken, 22. maddenin 6. fıkrasında doğrudan netice üzerinden bir belirlemeye gidilmektedir. Netice itibarı ile bu yapının taksirin dogmatik temellerine atf yapmaktan çok tamamen bir tercih olduğu anlaşılmaktadır.

Bu noktada Klasik Suç Teorisi'nin taksirin esasına yöneltilen, salt nedensellik esaslı dış dünyada meydana gelmiş değişiklik üzerinden hareket etmesi nedeniyle haksızlığın temellendirilmesi noktasında sıkıntı yaşanmaktadır⁵². Bu da en azından madde açısından taksirin varlığını tespit edebilmek için gerekli olan objektif özen yükümlülüğünün subjektif açıdan ele alınmadığı sonucuna bizi taşımaktadır.

Peki burada ne yapılmaktadır? Burada, belirli şartlar aranarak henüz belirlenmiş bir şey olmadan, netice üzerinden bir hükme varılmakta faile bu şartlarda ceza verilmezlik belirlenmesi yapılmaktadır. Failin somut olay nedeniyle ortaya çıkan acısına ortak olunmakta ve makul bir sebep üretilmeye çalışılmakta olunmasına rağmen bu sebep, bizleri teknik yönden ikna edememektedir. Üstelik, teknik temelini oluşturmadığı bu cezasızlık üzerinden bilinçli taksire farklı bir uygulama getirilmektedir. Adalet Komisyonu raporunda ilkesel anlamda hümanizm ilkesi ile hareket edildiği belirtilen bu düzenlemede, bu iyi niyet failin aynı olayda aynı taksirle hareket edip, ailevi-kişisel nitelemesi bulunmayan mağdurlar üzerinde uygulandığında, subjektif sorumluluğun temelini sarsacak bir nitelik de oluşturmaktadır. Gerçekten aynı taksirin neden farklı cezai sonuçlara yol açmış olduğunun madde düzenlemesi açısından ikna edici bir cevabı yoktur⁵³.

II. DÜZENLEMENİN UYGULANMA ŞARTLARI

A. TAKSİRLİ BİR SUÇ İŞLENMESİ

Taksirli bir fiil açısından taksire verilen anlam, TCK m. 22'deki taksir tanımında dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık şeklinde ifade edilen, failin psikolojik durumu ile hareketi arasındaki ilişki biçimi üzerinden kurulmakta olan bir

⁵¹ Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatikliği*, 46.

⁵² Demirel, *Çifte Özen Anlayışı*, 106.

⁵³ Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatikliği*, 25.

nitelemedir. Fiili öngörülebilir bir neticeyi öngörmeyerek işleyen faile, aslında onda bulunması gereken dikkat ve özen yükümlülüğüne uymama hasredilmektedir. Yani, taksirli bir fiilde sorumluluk, fiilin koşullarını yerine getirmemek üzerinden belirlenmektedir. Bilinçli taksirde, failin öngördüğü netice istenmemekte ancak fail kendinde mevcut bazı yetilere güvenerek ya da neticenin o şekilde ortaya çıkmayacağını düşünerek belirli düzeyde bir risk almaktadır. Alınan bu risk, basit taksire göre, farklı cezalandırılmaktadır⁵⁴.

TCK m. 22 f. 6'da taksirli bir hareket sonucu neden olunan netice, teknik anlamda fiilin taksirle işlenmesine dair yapılan bir belirlemeyi içermektedir. Bu anlamda, "taksirin haksızlığın bir unsuru olarak yer alması, aslında taksirin tekamülü ile daimi bir ilişki içindedir. Burada devletin haksızlığa karşı tepkisi, taksir şarta bağlanarak tespit edilmektedir. Esasen bu tespit ile neticeye değil, failin taksir derecesine ilişkin bir değerlendirmede bulunmaktadır⁵⁵." Maddede taksirli hareket sonucu neden olunan netice ile bir taksir belirlemesi yapılmıştır. Bu gerçekten TCK m. 22 ile uyum içinde bir belirleme midir? Maddedeki taksir belirlemesi, TCK m. 22 f. 2 deki tanımla bağlantılı olarak, failin davranışa yönelik istemesinin ortaya çıkardığı, istenmeyen neticedeki sorumluluğudur. Ancak, bunu tespit edebilmek için, failin fiil bakımından uymak durumunda olduğu bir kural, yerine getirmek durumunda olduğu bir yükümlülük ve görev söz konusu olmalıdır. Çünkü her somut olay nesnel olarak değerlendirildikten sonra bu durum, somut olayın öznel koşullarına göre belirlenmektedir⁵⁶. Bu, toplum halinde birlikte yaşamının bir gereği, birey olmanın getirdiği bir sorumluluktur. Hiç kimsenin ne olursa olsun ben dilediğimi yaparım, özen ve dikkat göstermem diyerek davranma özgürlüğü yoktur. Netice, failin fiili ile nedensellik bağı içerisinde olmalı ve faile objektif olarak isnat edilebilmelidir. Burada bağımsız bir netice unsuru üzerinden verilen bir ödül söz konusudur.

TCK m. 22 f. 6'da yer alan "taksir" belirlemesini değerlendirebilmek için düzenlemeye "taksirin" 22. madde bağlamındaki genel görünümü üzerinden bakmak yerinde olacaktır. Kanun koyucu, yapısal manada dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak nitelediği taksir ile kast arasındaki temel farklılığı, isteme unsuru üzerinden belirleyerek, neticenin öngörülmesini bilinçli taksirin esaslı unsuru olarak ayırmaktadır. Taksirli suçlarda ise kasttan farklı olarak, tipik fiilin gerçekleştiğinin bilinmemesine ilişkin bir kabul söz konusudur. Bu kabul etrafında, 22. maddede bilinçli taksir için bir cezai arttırım gündeme gelmektedir. Bu değer farklılığını yaratan, kanun koyucunun neticenin öngörülmesi üzerinden

⁵⁴ Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan vd., *Türk Ceza Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2012), 483: 765 TCK m. 455'te failin cezası kusur derecesine göre sekizde birine kadar indirilmekte idi. Bu şekilde kusurun 8 üzerinden matematiksel tespiti eleştirilmekteydi.

⁵⁵ Richard, Honig, Çev. Abadan, Yavuz, "Taksir ve Ceza", *İÜHFMC* C. 4, S. 14 (1938), 209.

⁵⁶ Hasan Tahsin, Keçelgil, *Türk Ceza Hukukunda Taksirin Esasları* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2016), 72.

belirlediği söz konusu yapıda, kusurun ağırlığı anlamında bir değerlendirme ölçeceği kurgulaması ve bunu da daha fazla ceza tertibi ile karşılaşmasıdır. Düzenlemeye göre; taksirli fiilin hangi derecede meydana geldiği, madde açısından önemlidir. Hal böyle iken, kanun koyucu öngörmeyi bir tarafa bırakıp, bunu hiç gündeme almadan meydana çıkan sonuç üzerinden bu defa ceza indirimi düzenlemektedir. Buna göre; basit taksirde hakime, takdir hakkı tanımayarak, şartlar ortaya çıktı ise ondan ceza vermeme tespiti yapması istenmektedir. Bilinçli taksir halinde ise ceza vermemek bakımından tanımadığı takdir hakkını bu defa cezayı indirebilmek bakımından tanımış görünmektedir. Bu bir çelişkidir. Hakim, maddeye göre cezanın ne kadar indirileceğini, yarıdan altıda bir arasındaki belirleme aralığı üzerinden tespit edecektir. Bu durum her ne kadar iyi niyetle ve hümanist amaçlarla hareket edilerek değerlendirilmiş ise de amacın tek başına bu şekilde olması, teknik altyapının tutarsızlıklarını açıklamaya yeterli değildir. Çünkü, taksirli bir fiilde katıldığımız klasik öğretiyeye göre, netice burada fiilin bir unsurudur⁵⁷. Failin netice bakımından bir iradesi bulunmayıp, harekete yönelik bir istemesi vardır. Bilme ise bize esasen tipik fiilin gerçekleştiğinin bilinmediğine ilişkin bir veri ortaya koymaktadır⁵⁸. Buradan hareketle, TCK m. 22 f. 6 hükmünde görülen problem, taksire ilişkin tüm bu unsurların dışarıda bırakılarak meydana gelen neticeye bir sonuç bağlanmış olmasıdır. Bu yaklaşım ile yapıcı hareket edilmek ve daha fazla mağduriyetin önüne geçilmek istense de bu durum taksirin tespiti ile ilgili prensiplere aykırıdır. Kusurun tespiti bakımından, maddeye göre hakim bir değerlendirmede bulunacağı açıktır. Bu değerlendirme yapılırken, cezai neticenin buna bağlı olarak ortaya çıkması gerekir. Halbuki burada, yalnızca failin özel durumuna özgü ve nesnel koşulları olmayan bir cezasızlık kategorisi yaratılmaktadır. Böyle olunca kusur esasen değerlendirilememektedir. Öyle ki; burada faille fiil arasındaki kınama ilişkisi kalkmamakta, yalnızca bu kınamaya bağlanan netice, kınama ilişkisi değerlendirilmeden ortadan kalkmaktadır. Failin, münhasıran kişisel ve ailevi durumu itibarı ile zararlı neticenin meydana gelmesinde uygulanan bu norm, aynı taksirli fiille ortaya çıkan bir başka kişi üzerindeki neticede uygulanamayacaktır⁵⁹.

Bir başka problem, taksir için TCK m. 22 f. 6'da neticenin meydana gelmesinin, failin belirli bir durumu için aranması ancak normda failin fiilini işlerken ortaya çıkan iradesi ve psikolojik durumunun tespitine yönelik parametreler bulunmamasıdır. Böyle olunca, ortaya çıkan netice bakımından failin kişisel ve ailevi durumuna özel olarak ceza verilmeme sonucu bağlanmaktadır. Netice üzerinden yapılan bu belirleme, failin kusurunun tespitini ve yoğunluğunu içermediği için bu değerlendirmede, failin hareketi devre dışı bırakılmakta ve salt

⁵⁷ Kartal, "Temel Suç Öğretileri Işığında Taksirin Suç Sistematiğine Göre Nasıl Konumlandırılacağı Meselesi", 44.

⁵⁸ Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatikliği*, 27.

⁵⁹ Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatikliği*, 26.

neticenin belirli bir şekilde meydana gelmesi aranmaktadır. Böylelikle taksirli bir fiilde taksir, teknik olarak belirlenememektedir. Birden fazla taksirli fiilin birlikte ortaya çıkması durumunda; örneğin “failin taksirli davranışına üçüncü bir kişinin taksirli davranışının eklenerek neticenin gerçekleştiği hallerde, taksirli suçlara iştirak söz konusu olmayacağından neticeye katkıda bulunan her bir fail kendi kusurundan sorumlu olacaktır. Faillerin sorumlulukları da TCK m. 22 f. 5 uyarınca dikkat ve özen yükümlülükleri, matematiksel olarak ortaya konulmadan ve taksim edilmeden ayrı ayrı belirlenecektir⁶⁰.” Ancak TCK m. 22 f. 6 bakımından gerek failin taksirli hareketinin, üçüncü kişinin taksirli hareketiyle birleşmesi, gerekse mağdurun taksirli hareketinin failin hareketine eklenerek normda öngörülen neticenin fail aleyhine gerçekleşmesi durumunda sorumluluk, maddeden yola çıkılarak yine fail lehine belirlenebilmektedir. Burada ortaya çıkabilecek bir başka problem, faille birlikte birden fazla kişinin taksirli hareketinin birleşerek işlenen suçlarda görülebilir. Her ne kadar, bu konuda ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibiyle birlikte, TCK m. 22 f. 5 hükmü bulunsa da bu mekanizmanın işleyebilmesi için aynı kusur değerlendirme sisteminin TCK m. 22 f. 6’da da olması gerekir. Birden çok taksirin belirlenmesi meselesi ortaya çıktığında, ortaya çıkan netice üzerinden daha fazla mağdur etmeme bakış açısıyla hareket edilen düzenlemede, böylelikle kişisel ve ailevi durumu bakımından tek failin taksiri ödüllendirilecektir.

B. MÜNHASIRAN FAİLİN KİŞİSEL VE AİLEVİ DURUMU BAKIMINDAN YAŞANAN MAĞDURİYET

1. Münhasıran İfadesinin Değerlendirilmesi

Münhasıran kelimesinin sözlük anlamına bakıldığında; “yalnız”, “özellikle”, “yalnızca” anlamlarını taşıdığı görülmektedir⁶¹. Buna göre; “münhasır”; bir kimse ya da bir şey için ayrılmış, mahsus anlamları ile birlikte sınırlı, sınırlandırılmış anlamlarını da içermektedir⁶². Bununla birlikte, kelimeyi tam olarak değerlendirebilmek için yer aldığı metnin bağlamı içinde ele almak gerekir. TCK m. 22 f. 6 metninde, neticenin münhasıran fiilden dolayı kişisel ve ailevi durumu kapsar şekilde bir mağduriyetle meydana gelmesi; münhasıran ifadesiyle de neticenin yalnızca belirli bir şekilde ortaya çıkması aranmaktadır⁶³.

⁶⁰ Gökçen, “Taksirle Ölümüne Sebep Verme”, 42.

⁶¹ “Münhasıran”, Türkçe Sözlük, Erişim Tarihi: Mayıs 1, 2022, <http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>; Ejder, Yılmaz Hukuk Sözlüğü, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2002), 872.

⁶² *Türkçe Sözlük*, Dil Derneği, 2. Baskı, Ankara 2005, 1392.

⁶³ Y9.CD. 30.2.2008, E: 2008/18994, K: 2008/14593 kararında münhasıran kelimesini geniş olarak kullanmıştır: “münhasıran kelimesi sanığın kişisel ve ailevi durumu” ile ilişkilendirilmiştir. Bu itibarla, taksirle sebepiyet verilen neticenin sadece, sanığın bizzat kendisinin veya eşi, anne-babası, çocukları, kardeşleri gibi yakınlarının yahut benzer ilişki oluşturabilecek düzeyde insani bağ ve yakınlığı olan ve aile kavramına dahil edilmesi mümkün bulunan kişilerin, örneğin; bakıp büyüttüğü, birlikte yaşadığı kişilerin mağduriyetine yol açması gerekir.” “Münhasıran”, Erişim Tarihi: Ma-

Taksirle işlenen bir suçtan dolayı faile verilecek cezanın failin kusuruna göre belirlenmesi esası TCK m. 22 f. 4 hükmünde getirilmiştir. Bu esasın mülga TCK'daki ifadedeki kast ve taksirin yoğunluğu ile aynı şey olmadığı, kast ve taksirin birer kusurluluk şekli olduğu yönündeki ifadenin birer yansıması olduğu ifade edilmektedir⁶⁴. Klasik Okul taraftarları ise burada kast ve taksirin yoğunluğu ifadesinin kullanılmasının daha isabetli olacağını bildirmişlerdir⁶⁵. Yargıtay ise Klasik Suç Teorisi'nin etkisi ile taksiri bir kusur türü olarak kabul etmektedir⁶⁶. Yaptırım hukukunda failin kusuru ile orantılı olarak verilen ceza belirlendikten sonra, failin ıslahı ve topluma yeniden kazandırılması için infaz kurumunda geçirmesi gereken sürenin hükmün tesisinde faile göre şekillenmesi cezanın bireyselleştirilmesi olarak kabul edilmektedir. Bu yöndeki bir görüşe göre, failin fiil sonrası hareketleri kusurunu azaltmakta ve indirim yapılmaktadır⁶⁷. Kanımızca, cezanın failin kusuru ile orantılı olarak verilmesi kastın ve taksirin yoğunluğunun son kertede tespit edilmesidir. Bunu destekler nitelikte, “ayrıca taksirli suçlarla ilgili olarak uygulamada sanığın hafif de olsa kusurunun belirlenmesi durumunda cezanın verilmesi hatta taksirin ağırlığına göre alt sınırdan uzaklaşılarak ceza verilmesinin uygulamada yerleşmiş durumda olması⁶⁸” verilebilir. Kusurun ağırlığının cezanın belirlenmesine etken olduğuna delalet eden bir başka hüküm, TCK m. 61 f. 1f'de yer alan failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı kullanımıdır. Taksirli sorumluluk, kusurluluğun normatif anlayışıyla meşruiyet kazanmış; buna göre kusur, süjenin ortaya koyması gerekenden farklı bir iradeyi davranışıyla dış dünyaya yansıtması olarak anlaşılmıştır⁶⁹. Taksir, faile atfedilebilecek objektif tedbir kurallarına uyulmaması ise, öncelikle objektif kusur ölçüsünün bu derecesi tespit edilmelidir⁷⁰. Taksir,

yıs 31, 2023, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>; Y12.CD. 18.07.2011 T, E: 2011/785 K: 2011/399 kararında ise münhasıran etkisi ailevi durum ilişkisine sirayet ettirilmemiştir. 5237 sayılı TCK'nın 22/6. maddesinin uygulanabilmesi için taksirli hareket sonucu neden olunan neticenin, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık hakkında bir cezaya hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açması gerekmekte olup, sanığın viraja hızlı girmesi nedeniyle direksiyon hakimiyetini kaybetmesi neticesinde gerçekleşen taksirli hareketi sonunda eşi ve kayınvalidesinin yanında köylüsü ve uzaktan akrabası olan H.Y.'in da öldüğünün anlaşılması karşısında anılan maddede öngörülen koşulların oluşmaması nedeniyle uygulanamayacağı, yerel mahkeme ilamında gösterilen gerekçelerin cezanın tayin ve bireyselleştirilmesine ilişkin hükümlerin uygulanması aşamasında nazara alınması suretiyle sanığın hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerekir. “Münhasıran” Erişim Tarihi: Mayıs 31, 2023, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari> (E. T. 31.05.2023).

⁶⁴ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 732.

⁶⁵ Erdal Yerdelen, *Cezanın Belirlenmesi* (Ankara: Adalet Yayınları 2013), 62.

⁶⁶ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, “Taksirli Suçların Teorik Yapısı ve Bu Bağlamda İş Kazalarından Kaynaklanan Ceza Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler” *AD*, C. 1, S. 64, (2020), 242.

⁶⁷ Ercan Yaşar, *Klasik Ceza Muhakemesine Alternatif Usuller* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 63.

⁶⁸ Yerdelen, *Cezanın Belirlenmesi*, 62.

⁶⁹ Mantovani, *Diritto Penale*, (2008), 359, 360.

⁷⁰ Mantovani, *Diritto Penale*, (2007), 345.

yargının büyük ölçüde duygusal sezgiler tarafından koşullandırılması gerçeğine rağmen, ontolojik olarak derecelendirilebilir⁷¹. TCK m. 22 f. 6'daki yapı yukarıda tartışıldığı üzere, taksirli bir fiil tespiti yapmaktadır. Bu tespitin ötesinde taksirin değerlendirilmesine olanak tanımamaktadır. Burada varsayımsal bir süreç var ve kısaltılmıştır da denilebilir. Başka bir ifade ile kanun koyucu kişi hakkında kusur değerlendirmesi yapıp, bir ceza tespit edip, sonra bu cezanın verilmesine (bu cezaya hükmedilmesine) yer olmadığı sonucunu istediği ancak bunu varsayımsal olarak kısalttığı da söylenebilir. Öyle ki münhasıran ifadesinin daraltıcı yorumu nedeniyle, bir neticenin belli bir şekilde meydana gelmesi üzerine ceza verilmeyeceği düzenlenmektedir. Öğretide burada üçüncü bir taksir türü yaratıldığı, taksirli suçta ceza verilmezliğin ne hukuka uygunluk ne kusurluluğu kaldıran nedenler ne de cezalandırılabilme şartı olduğunun belli olmadığı, dolayısı ile bu düzenlemenin kuramsal temelden yoksun olması nedeniyle çok ciddi tartışmalara yol açtığı da ifade edilmektedir⁷².

“Taksirin, hafiften ağıra doğru bir derecelendirilmeye tabi tutulamamasının bir başka sonucu da aynı olayda fiilin etkilerini hem failin yakınları, hem de üçüncü kişiler üzerinde gerçekleştirdiğinde örneğin bir trafik kazasında otomobilde failin çocuğunun yanında komşunun çocuğu da varsa ve o suçtan da zarar görmüşse taksirden dolayı sorumluluğunun ne şekilde biçimlendirileceğinin tartışılacak bir konu olmasıdır. Böyle bir durumda fiil suç olarak varlığını sürdürdüğünden, fail, kendisi ile kişisel ve ailevi yakınlığı olmayan kimselere verdiği zarardan sorumlu olacak ve taksirli fiilinden cezalandırılacaktır⁷³.” Aynı taksirli fiille meydana gelen netice, faille yakınlığı ve ailevi ilişkisi olmayan kişiler üzerinde de gerçekleştiğinde, münhasıran olma durumu ortadan kalkacağından fail tüm suçlardan sorumlu olacaktır (TCK m. 85 f. 1-2, TCK m. 89 f. 4) Bu kişilerin yakınları açısından adalet gerçekleşmektedir. Bunun dışındaki kişiler üzerinde gerçekleştiğinde ise adalet açısından sorgulanması gereken bir durum ortaya çıkmaktadır.

Birden fazla kişinin taksirli fiiliyle meydana gelen netice bakımından, kişilerin sıfatlarından dolayı neticeden sorumlu tutulup tutulmayacakları, ceza sorumluluğunun şahsiliği bakımından önem taşımaktadır. Örneğin, bir binanın yapımında inşaat mühendisi, mimar, yapı denetim uzmanı ve müteahhitin her birinin sorumlulukları bulunmaktadır. Sorumlulukların eşit derecede olduğu bir durumda, taksirli fiil nedeni ile bina depremde yıkıldığında ve yalnızca aynı bina da oturan müteahhitin kızı öldüğünde, aynı taksirli fiilden dolayı taksirin tespiti

⁷¹ Mantovani, *Diritto Penale*, 344; Yerdelen, *Cezanın Belirlenmesi*, 63: “Yargıtay bununla ilgili kararında taksirli suçlar açısından temel cezanın belirlenmesinde failin kusuru ile ölü ve yaralı sayısı ile yaralanma sonucunun birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varmaktadır.”

⁷² Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, (2018), 278.

⁷³ Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, (2018), 278.

yapılmadığından müteahhit ceza almayacak ama diğerleri ceza alacaktır⁷⁴. Bu durumda TCK m. 22 f. 4 bakımından olaya karışan kişilerin fiilleri ayrı ayrı değerlendirilecek iken, TCK m. 22 f. 6 bakımından münhasıran ifadesinin daraltıcı yorumu nedeniyle, bu tespit yapılamayacaktır. Bununla ilgili bir diğer olayda; kiracı olarak taşındığı evde yalnızca 15 gün soba yakan kişi, taksirle yangına sebep olmak suçundan 3 ay hapis cezası almıştır. Yangının nedeni üçüncü kişinin bir başka fiili olan, bacadan düşen kurumun bacanın plastik kapağını tıkaması ve eritmesidir. Bu kişinin kendi eşyaları da yanmış ve bilfiil yangından zarar görmüş olmasına rağmen, somut olayda, yangın nedeniyle başkasının malvarlığına da zarar verildiğinden maddenin uygulanamayacağı kabul edilmiştir. Kiracı açısından üzerinde durulması gereken mesele, evi yanan kiracının yangının binaya sirayeti halinde zaten cezalandırılacak olmasıdır. Ancak korunan hukuki değer, bir başkasının mal varlığı ise ve ev sahibinin zararı da giderilmiş ise sanık yine cezalandırılmalı mıdır?⁷⁵ sorusunun da üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Kişi eşyalarını yenilemek durumunda kalmış, evdeki zararı ödemiş ve üzerine taksirli fiili nedeniyle ceza almıştır. Madde gerekçesinde başkaca bir netice dediği için, bu neticenin mutlaka suç teşkil etmesi gerekmediği gibi, o neticeden doğan zararın tazmini de önemli addedilmemiştir. TCK m. 22 f. 6 hükmü burada münhasıran ibaresine rağmen, kendisine doğrudan yönelen bu mağduriyete de bir çözüm üretmemektedir. Neticede bacanın hiç temizlenmemesinde ev sahibinin ve varsa diğer kiracının da taksirli sorumluluğu bulunmaktadır. Yine bir diğer olayda “yangının sanığın kendi evi dışında komşusu olan sanığın kardeşinin evi ve samanlığına sirayet etmesi durumunda TCK m. 22 f. 6 uygulanmamış, TCK m. 171 f. 1/a’nın uygulanması gerektiği belirtilmiştir⁷⁶.” Bu örnek olay açısından her iki netice de kişisel ve ailevi durum kapsamına girmekle birlikte, buna fail açısından münhasıran belirlemesinin gerçekleşmemesine yönelik teknik bir açıklama bulabilmek güçtür. Yargıtayın konuyla ilgili bir diğer kararında, failin oğlunun ölümü nedeniyle kişisel ve ailevi durumu bakımından ağır düzeyde etkilenip zarar gördüğünde ve mağdur olduğunda bir tereddüt görülmediği belirtilirken, aralarında ailevi bağı bulunmayan bir başka kişinin ölümünün aynı somut olay dahilinde gerçekleşmesi karşısında, taksire dayalı kusurunun bulunduğu tespiti yapılmakla birlikte, bundan ayrı olarak münhasıran kelimesine farklı bir anlam yüklendiği görülmektedir. Buna göre; Yargıtay sanık ile ailevi ilişkisi bulunma-

⁷⁴ Buna ilişkin bir Yargıtay kararında taksirli sorumluluk olayla ilgili her bir failin ne düzeyde sorumlu oldukları noktasında belirlenmeyip her bir fail bakımından da bilinçli taksir uygulanarak belirlenmiş, neticede kişisel ve ailevi durumu bulunan sanık bakımından TCK m. 22 f. 6 uygulanırken, diğer sanık bakımından madde uygulanmayıp bilinçli taksir uygulanmakla yetinilmiştir. YCGK, 25.06.2020, E: 2018/135 K: 2020/317, Erişim Tarihi: Temmuz 21, 2022, “TCK m. 22 f. 6” <https://khyk.kazancihukuk.com/>.

⁷⁵ Özanalı, “Failin Kişisel ve Ailevi Durumunun Taksirli Suçlar Bakımından Değerlendirilmesi”, 63.

⁷⁶ Y. 9 CD T: 18.04.2007, E: 2006/9230 K: 2007/3423, “TCK m. 22 f. 6”, Erişim Tarihi: Temmuz 21, 2022, <https://www.kazancihukuk.com/ana-sayfa-1.aspx>.

yan bir başka kişinin ölümü nedeniyle başkalarının da zarar görmesi karşısında, ilk tespitine zıt olarak taksirli hareketi sonucu münhasıran kendisinin kişisel ve ailevi durumunun etkilenmediği tespitini yapmaktadır. Böylelikle maddede yer alan “münhasıran” sözcüğüne hakkaniyeti ortadan kaldıran bir tespit görevi de yüklendiği görülmektedir. Buna göre; sanığın fiili ve taksirli fiilden kaynaklanan neticenin, faille ailevi yakınlığı olan ve olmayan kişilerin ölümlerine göre iki ayrı taksirle ölüme neden olma şeklinde bölünemeyeceği gözetilmiş ve *münhasıran kelimesi* sanığın kişisel ve ailevi bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olduğundan söz edilemeyeceği yönünde değerlendirilerek hakkında Yargıtay’a göre TCK m. 22 f. 6’daki “şahsi cezasızlık sebebi” uygulanmamıştır⁷⁷. Öğretide, bu durumun, yalnızca faille sınırlı olarak uygulanmasını düşünenler olduğu gibi, bu hükmün olay hakimine bırakılması ve baştan daraltılmaması gerektiği düşüncesinde olanlar da vardır. Somut olayda, hakim, olayı ve sonuçlarını göz önünde bulundurarak maddeyi uygulayıp uygulamayacağına karar vermelidir⁷⁸. Neticede hakim her koşulda bir değerlendirme yapmak zorundadır. Madde, amaca göre yorumlanarak, failin gördüğü zararın boyutu değerlendirilmelidir. Ancak, burada salt münhasıran ifadesi doğrudan ve dolaylı zarar daraltması yapamayacak kadar muğlak bir ifade olup, hakim in fiili durumu değerlendirmesinin tek başına önüne geçmektedir. Kuşkusuz bu, somut olay adaleti açısından hakkaniyetle bağdaşmayan sonuçların önünü açmaktadır. Ceza hukukunda norm bir değeri korur. Suç ile ihlal edilen değer, normun koruması kapsamındadır. Örneğin aralarında husumet bulunan, fakat uzun yıllardır fiili olarak ayrı yaşayan eşler, yahut kardeşlerin ilişki biçimlerinin değerlendirilmesi hakime bırakılmadan tam olarak normda amaçlanan değer korunması mümkün değildir. Bir diğer kararında Yargıtay⁷⁹ sanık olan polis memuru, bir başka polis memuru ile aynı araçta yol almakta iken, yolun ıslak olması sebebiyle karşı yönden gelen bir otobüsle çarpışmış ve sanığın kendisi hayati tehlike geçirecek derecede yaralanmıştır. Hatta, izleyen duruşmalarda, ifadesi işaretle dahi güçlkle alınabilmiştir. Olayda, beraberindeki polis memuru hayatını kaybetmişken, münhasıran ifadesi farklı yorumlanarak meslektaş polis memuru lehine TCK m. 22 f. 6 uygulanmıştır. Diğer netice/ diğer polisin ölümü münhasıran faili değil, polisin ailesini de etkilediğinden uygulanmamalıdır. Gerekçe olarak

⁷⁷ YCGK. T: 13.11.2018, E: 2017/436 K: 2018/527, Erişim Tarihi: Temmuz 21, 2022, <https://www.kazancihukuk.com/ana-sayfa-1.aspx>.

⁷⁸ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 253.

⁷⁹ Y12.CD. T: 29.09.2011 E: 2011/1881 K: 2011/2020, Erişim Tarihi: Temmuz 24, 2022, <https://www.kazancihukuk.com/ana-sayfa-1.aspx>: “Adalet Komisyonunca hazırlanan TCK’nın genel gerekçesinde ...madde başlığı ve gerekçesi, madde metninin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Bu husus, madde hükümlerinin yorumlanması açısından büyük bir önem taşımaktadır” ve aynı Kanunun 22. madde gerekçesinde 6. fıkrı bakımından ‘başka bir netice de meydana gelmişse bu fıkrı hükmü uygulanmayacaktır.’ açıklamaları bulunsa bile; gerekçeler, kanun hükmünde olmayıp, ilgili hükmün anlam ve kapsamının belirlenmesinde bir yorum aracıdır.”

da gerekçelerin kanun hükmüne dahil olmayıp, ilgili hükmün anlam ve kapsamının belirlenmesinde bir yorum aracı olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bu tümce gerekçenin yorum aracı olması açısından tek başına doğruluk değeri taşısa da bu tümcenin somut olaydaki uygulama açısından TCK m. 22 f. 6 ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Münhasıran ifadesinin katı yorumunun ise ayrıca aynı kazada kişinin kendisinin de yaralanması durumunda çözümü tıkadığını da belirtmek gerekmektedir.

2. Failin Kişisel ve Ailevi Durumu Bakımından İfadesinin Değerlendirilmesi

Bu ifadeyi değerlendirebilmek için kişisel durum ve ailevi durum için madde metninde ne kastedildiği ve nasıl bir etkinin mağduriyet bakımından ağır kabul edilebileceği ortaya konulmalıdır. TCK m. 22 f. 6 metninde taksirli suçun faili ile mağduru arasında kişisel ve ailevi durum, belirleyici bir unsur olarak kullanılmakla birlikte, bu kullanım teknik ve terimsel bir nitelime olmadığı için bundan ne anlaşılması gerektiği belirsizdir. Bu nedenle içeriğinin ne olduğunun aydınlatılması gerekmektedir. Zira madde metninin kimlere karşı uygulanacağı, faille mağdur arasındaki söz konusu bu yakınlığın tespitine bağlıdır. Bu yakınlık iki şekilde anlaşılabilir; Bunun için ya hukuki açıdan bir akrabalık tespit edilecek ve bu tespitin aynı zamanda kişisel durum üzerinde bir etki göstermesi araştırılacaktır, yahut da manevi anlamdaki yakınlık durumu değerlendirilecektir. Bunun bizi öncelikle “aile” kullanımının tespitine götürebileceği ve doktrinde daraltıcı yorumla sadece usul, füru ve evliliğin anlaşılabilirliği ifade edilmekle⁸⁰ birlikte, bu yorum ile aile kavramı yalnızca medeni hukuk içinde “aile hukuku” açısından değerlendirilmektedir.

Öncelikle, burada hısımlık ilişkisinin hangi dereceye kadar arandığı belirli değildir. Çünkü, buradaki esas mesele failin meydana gelen neticeye olan yakınlığı nedeni ile acının ağırlığından etkilenme düzeyidir. Bu nedenle, bu açıdan yapılacak dar bir yorumlamanın madde ile ulaşılmak istenen amacı etkisiz hale getireceğini belirtmek gerekir. Yargıtayın son yıllarda verdiği kararlarında fail ile mağdur arasında bulunan 1. ve 2. derece kan hısımlığı ve 1. derecede kayın hısımlığı ilişkisinin hükmün uygulanmasına esas kabul edildiği belirtilmektedir. Bu uygulamanın içine de failin anne, baba, annecanne, babaanne, dede, evlat, torun, kayınbaba ve kaynanasına karşı taksirle yaralama ve öldürme suçlarında uygulanacağı ifade edilmektedir⁸¹. Ancak bu açıklamalar da başka soruların ortaya çıkmasına engel değildir. Örneğin kayın hısımlığı noktasında bu içeriğe neden yalnızca 1. derecede kayın hısımlarının dahil edildiğinin teknik bir cevabı yoktur. Bunun kaçınıcı derecede durması gerektiği de belirlilik açısından sorunludur. Bu durumda, failin 1. derece kayın hısımları ile küs olduğu ancak 2. derece

⁸⁰ Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, (2016), 279.

⁸¹ Onur Yiğit, *Yargıtay Kararları Işığında Taksirli Suçlar*, (Ankara: Legal Yayınları, 2014), 71.

kayın hısımları ile aile bağlarının güçlü olarak kurulduğu bir olasılıkta uygulanmanın neden olmadığına bir açıklaması da yoktur. Madde metninde, akrabalık ilişkisinin derecesine dair herhangi bir atıfta bulunulmadığı gibi, metinde akraba tabiri dahi geçmezken, Yargıtayın bu şekildeki bir yorumu bilhassa belirlilik ilkesi açısından, kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edecektir. “Bu nedenle aralarında uzak akrabalık ilişkisi bulunan veya akrabalık ilişkisi bulunmayan fail ve mağdurlar yönünden TCK m. 22 f. 6’nın uygulanmayacağı şeklinde bir kanaate varmak yanlış olacaktır⁸².” Yahut, manevi bağı bulunan herhangi bir ilişki biçiminde süt annesi, manevi evladı, çok yakın olduğu arkadaşı, sevgilisi, nişanlısı, uzun ve evlilik bağı olmadan gerçekleşen fiili birliktelik durumlarında da uygulanamayacaktır⁸³. Bir başka örnek, şekli olarak aile bağı olan ama fiili olarak bu bağı koptuğu kimselerin durumudur. Birbirini hiç görmeyen, aramayan aile üyelerinden biri uzun yıllar sonra taksirli bir fiille ölüm ya da yaralamaya sebep olursa bunu ailevi durum saymak ikna edici olmamaktadır. Bununla birlikte, “mevcut uygulamanın izin vermediği kuzen ilişkisinde, kuzeniyle aynı çatı altında kardeş gibi büyüyen kişiye yönelik bir taksirli fiilde, failin mağdur olduğu kabul edilebilir. Bunun gibi kardeşinin ölümünden sonra, yeğenine öz çocuğu gibi bakan kişinin durumu da buna uygundur⁸⁴. Yine dikkat çekmek istediğimiz bir başka nokta, kişisel ve ailevi durumun birlikte bulunmasının hâkimi bir tespit yapmanın ötesine geçirmeyeceğidir. Normda kullanılan ve bağlacı hâkimin somut olay adaletini gözetmesini engellemektedir. Asıl belirlenmesi gereken, failin olay nedeniyle yaşadığı elem ve ızdırabın derecesinin yoğunluğudur. Failin bu nedenle daha fazla mağdur olmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle, bunun somut olaydaki etkileri aranmalı ve net olarak ortaya konulmalıdır. Ancak bunu inceleyip gerekçelendirecek olan mahkeme, burada hükmün belirsizliği nedeniyle sınırlarının ölçülemeyeceği bir takdir yetkisi kullanmaktadır. Bu meyanda zihne birçok soru gelmektedir. Failin çocukluktan gelen çok yakın bir arkadaşının ölümüne sebep olması kişisel bir durum içinde mi ele alınmalıdır? Yine, fiili birlikteliklerde, esas almamız gereken kriterin resmi nikah olması gerekmesi karşısında da madde asıl işlevini yerine getirmemiş olacaktır. İster dini inanişaya dayanan bir nikah olsun, isterse fiili nitelikte bir birliktelik olsun failin bir aile düzeni içerisinde, aynı ev içerisinde çocuklarıyla birlikte uzun yıllar yaşamasının aile olmadığını söylemek, burada hukuki değer anlamında korunan medeni nikah olmadığı için belli soruları da beraberinde getirmektedir. Yani burada örneğin BK m. 47 bağlamında ölenin ailesine verilecek manevi zarar ödemesine düşen olan bir aile tanımı yoktur. Medeni hukuk anlamında aile teknik bir tanımdır. Evliliğin genel hükümlerinden başlayarak evlilik birliğinin temsili, yönetimi, katılımı, konut seçiminden ebeveynlik ve ayrılık durumlarına kadar

⁸² Yiğit, *Yargıtay Kararları Işığında Taksirli Suçlar*, 72.

⁸³ Keçelioğlu, 26.

⁸⁴ Yiğit, 74.

Türk Medeni Kanunu'nun "Aile Hukuku" adını taşıyan ikinci kitabının birinci kısmında evlilik hukuku düzenlenmiştir. (TMK m. 118-281). TMK m. 282 ve devamında soybağına ilişkin hükümler bulunmaktadır. TCK m. 22 f. 6 bağlamında kullanılan tabir, soybağı değil, aile değil, "ailevi durum" tabiridir. Burada, medeni hukuk anlamında aile tanımının dışında, normda korunmak istenen değer anlamında, en azından "ailenin geleneksel anlamının ötesinde dinamik bir içeriği olduğu, bu içeriğin kültür, gelenek, din gibi nedenlerle karmaşık bir hal alabildiği ve küresel olarak yeni anlamlarının bulunduğunu da kabul etmek gerekir"⁸⁵. Kanımızca burada aile değil, ailevi durum denildiği için; ailenin daha dinamik olan sosyal işlevi, ilişkisel, duygusal işlevi dolayısıyla kurulan bağlar ve bu bağın fail üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Çünkü fail bu bağ dolayısı ile neticeden büyük acı çekmektedir. Böylelikle durum tabiri ile birlikte değerlendirildiğinde böyle bir bağ, duygusal yakınlık anlamında kurulmamış ise fail üzerinde etkinin bulunmadığının tespiti daha kolay olacaktır. AİHS m. 8 f. 1 bağlamında aile hayatına saygı da böyle bir tanımlı içermektedir. Bu devletlerin ulusal hukuklarında tanımlı statünün dışında bir anlayışa işaret etmektedir. Hangi tip ilişkilerin aile yaşamına dahil olduğu noktasında, birtakım bağlardan hareket eden mahkeme sosyal, biyolojik, duygusal bağları değerlendirmede dikkate almaktadır. Resmi olarak aile hayatının tanınmadığı durumlarda, "fiili bağlar" dikkate alınmaktadır. Bu noktada, aile hayatının varlığının hukuki-yasal bağ zorunlu olarak tanımlanmamakta, böyle bir bağ varsa da "aile" içerisinde değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Resmi evlilikler doğal olarak aile hayatı içerisinde değerlendirilse de aile hayatı bundan ibaret değildir⁸⁶. Bu bağlamda, TCK m. 22 f. 6 bakımından biraz uzak olduğunu düşündüğümüz mahkemenin müstakbel ve niyetlenilmiş bir aile hayatını henüz arada ilişki olmasa da aile kavramı içerisinde ele almasıdır. Öyleyse, burada baktığımız yerle ilgili olarak yaptığımız tespitin bulunduğumuz yerde hangi amaca hizmet etmek istediğimizle bir ilgisi vardır. Yine, akrabalık bağının kaçınıcı dereceye kadar kabul edileceği belirsizdir. Failin resmi olarak tanımadığı ancak kan bağı bulunan çocuğu, uzun süreli fiili birliktelikler ve bu birlikteliklerden olan çocuklar ile aynı evin içinde birlikte yaşıyorsa madde metninde nikah gibi bir tabir kullanılmadığı için bunun lehe değerlendirilebileceğini düşünüyoruz⁸⁷. Bununla birlikte, olgusal anlamda katıldığımız "kişisel ve

⁸⁵ Süleyman Mortaş, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Aile Hayatının Korunması* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 6, 7.

⁸⁶ Gülay Arslan Öncü, *Özel Yaşama ve Aile Hayatına Saygı Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-8* (Ankara: Avrupa Konseyi Program Ofisi, 2019), 97, 98. "Evlilik ilişkisinin bulunmamasının hükmün uygulanmaması bakımından maddenin konuluş amacına aykırı olduğuna ilişkin", Y.12.CD T: 12.11.2014, E: 2013/29499 K: 2014/22641, "Taksirle öldürme", Erişim Tarihi: Haziran 22, 2022, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

⁸⁷ Bu konuda Koca-Üzülmez de yaralama fiilleri bakımından dini nikahla evlenen eşler ve nikahsız birlikte yaşayanlar hakkında yaralamanın eş, boşandığı eş hükmüne rağmen uygulanmadığını bunun da adaletsiz sonuçlara yol açtığını belirtmektedir, Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınları, 2022), 269, 270.

ailevi durum” teriminin bilinen kapsamı ve sınırları belli bir kullanım olmadığı, bu kavramın kapsamı içinde nelerin olduğunun belirsiz olduğu bu durumda kapsam dışı olarak tabir edilen fiili evlilikler ve birliktelikler, akrabalık, arkadaşlık gibi durumların yerinin belirsiz olduğu ifadesidir⁸⁸. İfade tespit edilmesi gereken statik bir gerçeklik değil, dinamik olarak değerlendirme gerektiren bir duruma işaret etmektedir. Münhasıran ifadesi ailevi durum ve kişisel durumla birlikte kullanılarak ve bağlacıyla bağlandığı için birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

C. MEYDANA GELEN NETİCENİN KİŞİSEL VE AİLEVİ DURUM ÜZERİNDE CEZANIN VERİLMESİNİ ORTADAN KALDIRACAK DERECEDE ETKİLİ OLMASI

Hükümün getiriliş amacı, esasen taksirli fiilin failinin aynı zamanda olumsuz etkilenmesine yönelik insani yükün oluşturacağı bir boşluğu doldurmaktır. Madde gerekçesinde, özellikle kırsal bölgelerde failin meydana gelen netice nedeniyle kendisinin veya ailesinin ağır mağduriyetlere uğradıkları ifade edilmektedir⁸⁹. Örneğin, tarlada çalışan kadının bebeğini hamağa bırakırken dikkat etmemesi ve bebeğin hamaktan inmeye çalışırken düşüp ölmesi ya da bahçeye gittiği sırada köpekler tarafından parçalanarak öldürülmesi gibi durumlarda fail taksirli fiili nedeniyle ağır biçimde etkilenmektedir. Trafik kazalarında da durum aynıdır. Aslında amaçlanan, özellikle kırsal bölgelerdeki insani sınırları zorlayan güç hayat şartlarının yol açtığı bir neticenin faildeki ızdırabının daha da büyümesini önlemek, bir şekilde taksirli fiili ile failin kendi aleyhine ortaya çıkan derin mağduriyetin, birtakım haklılık unsurları gözetilerek daha fazla etkilenilmesinin önüne geçmektir. Dönmezer tasarısında vurgulandığı gibi maksat insancılık ilkesi gözetilerek bir düzenleme yapmaktır⁹⁰. Bu bağlamda, belirlenmesi gereken, ortaya çıkan acının ağırlığının değerlendirilmesi noktasında kullanılacak nitelemelerin hangi durumlarla ilişkilendirileceğidir. Etkilenme, maddi ya da manevi olarak ortaya çıkabilir. Hangi derin acının cezayı gereksiz kılacak derecede etki gösterdiği somut olayın şartlarına göre belirlenecektir⁹¹. Bu yönde, “failin taksirli hareketinin yalnızca akrabalık ilişkisi bakımından göz önünde bulundurulmayacağı, bunun yanı sıra meydana gelen neticenin kişisel ve ailevi durum bakımından failin mağduriyetine sebep olması gerektiği de belirtilmektedir⁹².” Madde açısından değerlendirmenin tutarlı yapılabilmesi, kişisel ve ailevi durum üzerindeki nasıl bir etki ortaya çıktığı yönündeki kapsamın belirli olmasını gerektirmektedir. Düzenlemede bu yönde bir belirlilik yoktur. Yargı kararları açısından da yerleşik bir içtihat oluşmamıştır. Normun belirsizliği, beraberinde kötüye kullanıma açık

⁸⁸ Hafızoğulları-Özen, 279.

⁸⁹ “Gerekçe”, Erişim Tarihi: Ağustos 8, 2022, <https://www.tckmadde.com/22-2/>.

⁹⁰ Keçelioğlu, 26.

⁹¹ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 499.

⁹² Özanlı, “Failin Kişisel ve Ailevi Durumunun Taksirli Suçlar Bakımından Değerlendirilmesi”, 57 vd.

olmasını da getirmektedir. Örneğin, eşinden kurtulmayı düşünen kötü niyetli yahut husumetli diğer eş ya da yüklüce mirasa konmayı isteyen kendi lehine hüküm tesis etmek isteyen aile bireyleri bakımından hükmün kapısı açıktır⁹³. Hükümde kullanılan ve bağlacı her iki durumun da birlikte aranması gerektiğine, yalnızca ailevi ya da kişisel durumun bulunmasının hükmün uygulanması için yeterli olmadığına işaret etmekle birlikte, bu durum, cezaya hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede bir etkilenmeye yol açmalıdır. Ancak, Yargıtay kararlarına bakıldığında ailevi durum bakımından farklı uygulamalar göze çarpmaktadır. Bu yönde verilen kararlarda, mağdur ile kayınpeder olan sanık arasındaki akrabalık ilişkisi araştırılmış, üvey evlat bakımından maddenin uygulanacağına, teyze bakımından ise uygulanmayacağına karar verilmiştir⁹⁴. Esasen hükmün uygulanabilmesi için kişinin örneğin salt eşi olması yeterli değildir. Failin aralarında husumet bulunan eşinin ölümüne sebebiyet vermesi halinde ortaya çıkan sonuçtan fail elem değil, mutluluk hissetmiş olabilir. Hakkaniyetle düşünüldüğünde failin hükümden yararlandırılmaması gerekmektedir⁹⁵. Ancak etkilenmenin (mağduriyetin) nesnel koşulları madde içeriğinde oluşturulmadığı için madde buna ilişkin etkiyi tespit edecek bir mekanizmadan yoksundur. Ne derece bir etkilenmenin bu etkiye yol açtığı, somut olaya göre ve hakimin takdiri ile belirlenecektir. Bu, bir kriter olmaktan öte hakime tanınan bir takdir yetkisidir. Ancak başta belirttiğimiz değerlendirme kriterleri, salt netice tespiti ile belirlenemeyeceğinden, bunun TCK m. 61'deki belirleme biçiminden farklı olduğunu belirtebiliriz. Bir diğer problem, hakimin takdirinin söz konusu edildiği bu durumda, yüklem uygulayıcıya başka bir seçenek tanımayan kesin bir yargı olarak yer almasıdır. Düzenlemede kriterini koymadığı bir durum için “ceza verilmez” denilmesi hakimin, “takdire değerlendirme” bakımından bir imkansızlıkta “ceza değerlendirmesi” yapmasıdır. Bu halde “mevcut düzenleme ile ceza verilmeme zorunluluğu öngörülmektedir.” Kusur tespiti bakımından “objektif niteliğe sahip olan özen yükümlülüğüdür. Subjektif olan öngörülebilirliktir⁹⁷.” Hakim ceza konusundaki belirlemeyi yapabilmelidir. Fiilin bilinçli taksirle işlendiği durumda da neticeye yönelik öngörmesi olan fail için, failin özellikleri dikkate alınmadan, subjektif bir ölçü tesis edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, aynı etki derecesi ortaya çıkmasına rağmen, aynı netice bir indirim sebebine dönüşmektedir. Bu durumu temel yapının taksirli fiilin ortaya çıkması üzerine kurgulandığı bir mekanizmada anlamak mümkündür. Ancak maddedeki mekanizma belli bir neticenin ortaya çıkmasına dayanmakta ve hatta bir cezanın verilmesini gereksiz kılacak olan kriterin tespitine yönelik bir objektiflikten yoksun bulunmaktadır. Kanundaki şartlar

⁹³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Genel Hükümler*, 500.

⁹⁴ Aktaran; Hakeri, *Genel Hükümler*, 254, dp. 6.

⁹⁵ Özgenç, *Genel Hükümler*, 284.

⁹⁶ Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız ve Tepe, *Genel Hükümler*, 485.

⁹⁷ Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız ve Tepe, *Genel Hükümler*, 486.

gerçekleşmiş olsa bile somut olayın şartları dahilinde madde uygulanmayabilir. Ancak bu da maddeden çıkan anlamla değil, hakimın takdir yetkisi ile oluşan bir neticedir. Hal böyle iken, bu takdiri madde bazında tanımlamak daha sağlıklı olacaktır. Bu yönde bir örnek olayda sanık motosikletin gazına fazlaca basmış ve bu sırada alkollü olan kardeşi motordan düşüp ölmüştür. Sanık kardeşini olay yerinde bırakarak önce kahveye, ardından da evine gitmiştir. Yargıtay, maddede öngörülen koşulların gözetilmemesi nedeniyle hükmü bozmuştur. Ancak bu bozma tamamen Yargıtay'ın oluşturduğu kriterlerle sağlanmaktadır⁹⁸. Yine, kişisel ve ailevi durum bakımından yakınlık bulunmayan bir netice ortaya çıktığında bu defa aynı taksirli fiil bakımından faile hükmedilecek sonuç cezada da TCK m. 22 f. 6'ya göre ölçü kaçmaktadır. Kanundaki şartlar gerçekleşse dahi somut olayın şartları dahilinde maddenin uygulanması ya da tam tersi olarak uygulanmaması, kanundaki hükmü kıyasa yol açabilecek derecede geniş veya dar olarak yorumlamaktır. Sorulması gereken soru bunun önüne geçebilmek için TCK m. 2 f. 3 bakımından nasıl bir dengeleyici mekanizma işletilecek olmasıdır? Ancak sorun denge gözetme adına hukuk devletinin ilkelerinin ihlal edilmesine yol açabilecek denli ciddidir. Normun ele alınarak muğlak ve geniş yoruma yol açan noktaların açıklığa kavuşturularak düzenlenmesi yerinde olacaktır.

III. HÜKMÜN HUKUKİ NİTELİĞİ

TCK m. 22 f. 6 düzenlemesinden önce, mahkemeler adaleti sağlamak ve mağduriyeti önlemek adına hukukun dışına çıkarak cezasızlığı failler için netice olarak belirlemektedirler⁹⁹. Bu tartışmalar hukuki içerik kazandığında da durulmuş görünmemekte, düzenlemenin hukuki niteliği üzerinde birtakım tartışmalar halen bulunmaktadır. Doktrinde büyük bir çoğunluk tarafından¹⁰⁰ ve Yargıtay uygulamasında¹⁰¹ hukuki niteliğin genel bir şahsi cezasızlık sebebi ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olduğu savunulmaktadır. Öncelikle düzenleme, bir şahsi cezasızlık sebebi olarak nitelenemez. Şahsi cezasızlık sebepleri, suçun işlenmesi anında var olan, failin şahsi niteliği dolayısı ile kabul

⁹⁸ Karar için Bknz. Hakeri, *Genel Hükümler*, (2022), 255, dn. 3.

⁹⁹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, *Genel Hükümler*, (2021), 498.

¹⁰⁰ Özgenç, *Genel Hükümler*, (2021) 284 vd.; Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 238; Meral Ekici Şahin, "Taksirli Suçlarda Ceza Sorumluluğunu Etkileyen Şahsi Neden: Failin Kişisel ve Ailevi Durumu (TCK m. 22/6)", *BÜHFD*, C. 13, S. 165, (2018), 98; Cumhuriyet, Şahin ve Neslihan, Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), 106: "Ancak bu şahsi cezasızlık sebebinin kural olarak TCK'da veya diğer kanunlarda yer alan bütün taksirli suçlar bakımından uygulanabilecek olmasına dikkat edilmesi gerektiği bu halde şahsi cezasızlık sebebi sayılan halleri bir hayli çoğalttığı ifade edilmektedir."

¹⁰¹ Y. 12 CD. T: 29.09.2011, E: 2011/1881, K: 2011/2020, "münhasıran", Erişim Tarihi: Ağustos 8, 2022, <https://www.kazancihukuk.com/ana-sayfa-1.aspx>: "Kararda madde ve gerekçesinden çıkan sonuca göre failin şahsi cezasızlık sebebinden veya cezadan indirimden yararlanabilmesi için taksirli fiilden dolayı münhasıran kişisel ve ailevi durum itibarıyla zararlı bir neticenin meydana gelmiş bulunması, neticenin, failin kişisel ve ailevi durumu bakımından artık bir cezanın verilmesinin gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açması aranmaktadır..."

edilmiş olan, fiilin kusurluluğuna ve hukuka aykırılığına bir etkisi olmayan ancak failin cezalandırılmasına engel olan, şahsa bağlı sebepler olarak tanımlanmakta¹⁰² ve yalnızca sebebin ilişkin olduğu kişi bakımından etki doğurmaktadırlar. Buna ilişkin olarak birtakım şahsi cezasızlık sebepleri örneklendirilebilir. AY m. 83 f. 1’de düzenlenen yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin temsil yetkisinin bir gereği olarak yasama görevlerini baskıdan uzak bir şekilde yerine getirebilmeleri için, kendilerine getirilmiş bir güvencedir¹⁰³. Benzer şekilde, TCK m. 165’te düzenlenmiş olan suç eşyasının satın alınması düzenlemesi izleyen TCK m. 167’de malvarlığına yönelik suçlar açısından yağma ve nitelikli yağma hariç olmak üzere belli akrabalık ilişkileri, yahut ilgili akraba bakımından TCK m. 165 hükmünün uygulanmayacağı ve bir cezaya hükmedilmeyeceği ifade edilmekte ve şahsi cezasızlık sebebi olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁴. Bu noktada, inceleme konumuz olan hükmün niteliği ile arada bazı farklılıklar dikkati çekmektedir. TCK m. 22 f. 6’da fail bakımından belirli ağır sonuçları oluşturan netice, şahsi cezasızlık sebebindeki gibi fiilin işlenmesi anında var olan ve belli şartlar altında suç işlendiğinde ortaya çıkan bir durum değildir. Bu nedenle aslında madde, taksirli bir fiili düzenlemekle birlikte, bu taksirin tespiti ile ilişkili neticeye hüküm bağlanmış değildir. Aksine burada netice, şahsi cezasızlık sebebi olarak anılan diğer düzenlemeler ve ayrıca TCK m. 167’dekinin aksine, faille yakınlığı belirli olmayan muğlak bir durum olarak sonradan ortaya çıkmakta ve neticenin belirli bir ağırlıkta olması, cezanın kaldırılmasına neden olmaktadır. Hükümde teknik olarak hakime tanınmamış olan takdir yetkisi, faile fiilin bilinçli taksirle işlenmesi durumunda tanınmaktadır. Ancak bu durumda aynı yapıda yer alan netice, bu defa cezanın indirilebilmesine de yol açmaktadır. Bu durum, TCK m. 22 altında düzenlenen taksirin düzenlenişi bakımından çelişki oluşturmaktadır. Zira, bu yapıda bilinçli taksirle işlenen bir fiil, TCK m. 22 f. 3 uyarınca cezanın arttırılması ile sonuçlanmamaktadır.

Buna ilişkin olarak, “TCK m. 22 f. 6’daki hükmün fiilin haksızlık içeriği ve failin kusuru ile ilgili olmadığı, daha çok cezanın amaçlarının bulunmadığı bir hale özgü düzenleme getirildiği¹⁰⁵” yani bu durumda cezanın amaçlanan etkiyi doğurmayacağına belirli durumlara özgü olarak tespit edilerek ceza verilmemesinden ibaret olduğu¹⁰⁶ genel bir değerlendirme olarak haklı görülebilir. Ancak belirtmek gerekir ki burada kusur da kınanabilirliğin düzeyi de değerlendirilememektedir. Çünkü; bu kusurun ne şekilde olduğu hükümde değerlendirilmediği

¹⁰² Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 377; Önder, *Genel Hükümler*, 378.

¹⁰³ İsmail Dursun, “Yasama Sorumsuzluğunun Hakaret Suçu Bakımından Değerlendirilmesi”, *MÜHAD*, C. 19, S. 1 (2013), 74.

¹⁰⁴ Koca ve Üzülmöz, 377.

¹⁰⁵ Serkan Meraklı, *Ceza Hukukunda Kusur* (Ankara: Seçkin Yayınları 2020), 356.

¹⁰⁶ Serkan Meraklı, *Ceza Hukukunda Kusur* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2017), 361.

için, aslında bundan bağımsız olarak, neticenin failin kişisel ve ailevi durumu bakımından bir kusur değerlendirilmesi değil, salt bir “etki” değerlendirilmesidir. Hal böyle olunca burada esasen objektif nitelikte olarak belirlenen nedenler değil, netice üzerinden sübjektif olarak ve sadece olaya özgü olarak yapılabilen bir belirleme yetkisidir. Hükümde failin içinde bulunduğu durumu betimleyen kişisel ve ailevi durumunun niteliği de tek başına yeterli görülmemekte, buna ilişkin bir değerlendirme de aranmaktadır. Oysa ki “Şahsi cezasızlık sebepleri” fiilin işlendiği sırada mevcut olmalıdır. Bu düzenleme içinde yalnızca kişisel ve ailevi durumun bulunması ile yetinilmemiş, meydana gelen neticenin ceza verilmesini gereksiz kılması da aranmıştır. Fiilin işlendiği sıradaki bu belirsizlik, şahsi cezasızlık sebebi olarak yapılacak bir nitelemeyi önlemektedir. Bu yönde “Alman Ceza Kanunu m. 60’da benzer bir düzenleme şahsi cezasızlık sebebi olarak değil, cezalandırmayı sınırlama sebepleri olarak değerlendirilmektedir¹⁰⁷.” İtalyan Ceza Kanunu¹⁰⁸ m. 133’te ise hakimın cezayı belirlerken sahip olduğu takdir yetkisini kullanmasına ilişkin olarak, suçun ağırlığının göz önüne alınması; ancak bunu yaparken 132. maddedeki koşullarla bağlı kalınacağı belirtilmiştir¹⁰⁹. Bunun koşulları; adli sicil kayıtlarından, failin yaşantısına kadar objektif bir şekilde tespit edilebilen kriterler oluşturularak CPI m. 133’te¹¹⁰ tek tek sayılmıştır¹¹¹. CPI m. 133 f. 2’de failin suçtan önceki yaşamındaki davranışları, f. 3’te fiilin daha az kınanması şeklinde sonuçlanacak durumlar, f. 4’te ise failin bireysel, ailevi ve sosyal yaşam koşulları değerlendirilecektir. Hakim tıpkı TCK m. 61’de yer alan kastın yoğunluğu ve taksirin derecesi gibi bazı unsurları değerlendirecektir. (gravita del reato¹¹²) Bunu tespit ettikten sonra, failin suç işleme yeteneğini tespit edecektir (la capacita a delinquere e la capacita criminale¹¹³) ki burada kişisel ve ailevi koşullar madde kapsamında düzenlenmiştir. Bu, aslında bir nevi failin sosyal tehlikeliliğinin tespitidir¹¹⁴. Bizde ise TCK m. 22 f. 6 bakımından hakimden bir değerlendirme yapması beklenmekte; ancak madde kapsamında değerlendirme kriterine esas olacak bir ölçüt olarak, sadece meydana gelen neticenin “ceza verilmesini

¹⁰⁷ Meraklı, 362.

¹⁰⁸ Codice Penale Italiano: CPI olarak kullanılacaktır.

¹⁰⁹ “CPI”, Erişim Tarihi: Mayıs 04, 2022, <http://www.uwm.edu.pl/kpkm/uploads/files/codice-penale.pdf>; Hans Heinrich, Jescheck, “Türk Ceza Kanununun Ön Tasarısında Yer Alan Kusur İlkesinin Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi”, *İÜHM*, C. 54, S. 1-4, (1994), 31, Erişim Tarihi: Mayıs 4, 2022, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95936>.

¹¹⁰ Erişim Tarihi: Mayıs 4, 2022, <http://www.uwm.edu.pl/kpkm/uploads/files/codice-penale.pdf>.

¹¹¹ Jescheck, “Türk Ceza Kanununun Ön Tasarısında Yer Alan Kusur İlkesinin Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi”, 31.

¹¹² “La capacita criminale”, Erişim Tarihi: Mayıs 4, 2022, <http://www.polimniaprofessionioni.com/rivista/la-capacita-a-delinquere-e-la-capacita-criminale-i-parte/>.

¹¹³ “CPI art. 133”, Erişim Tarihi: Mayıs 4, 2022, <http://www.polimniaprofessionioni.com/rivista/la-capacita-a-delinquere-e-la-capacita-criminale-i-parte/>.

¹¹⁴ Erişim Tarihi: Mayıs 4, 2022, <http://www.polimniaprofessionioni.com/rivista/la-capacita-a-delinquere-e-la-capacita-criminale-i-parte/>.

gereksiz kılması” aranmaktadır. Bu durumda subjektifliği ortadan kaldıracak, objektif bir yapıya ihtiyaç bulunmaktadır. Fiilin neticesinin fail üzerindeki etkisinin tespiti yapılacaksa, TCK m. 61 değerlendirilerek bunun cezanın belirlenmesi aşamasında tespiti cezanın kusura uygun olarak belirlenmesi açısından daha yerinde olacaktır. Yine CPI’da düzenlenmiş olan m. 589-590 modellemesinde olduğu gibi failin kusurunun ihlal ettiği kuralın ağırlığına göre, ceza arttırılmalı ya da azaltılıp kaldırılabilmelidir¹¹⁵. Örneğin CPI m. 113 ve izleyen fıkralarda taksirli fiili işleyen birden fazla fail olduğunda her bir fail suçun cezası ile cezalandırılacak, CPI m. 114’e göre ise failin yaptığı katkının niteliği asgari ölçülerde kalmış ise hakim cezayı indirme yetkisine sahip olacaktır. Yani burada fiile bağlı olarak bir nitelme kriteri de getirilmiştir. Belirlemenin fiil üzerinden ve kademeli olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır¹¹⁶.

Düzenlemenin kusurluluğu kaldıran bir neden olduğu da söylenemez. “Bunlar tipe uygun, hukuka aykırı fiilin faile isnat edilememesi, failin kınanabilmesine imkan tanımayan kusurun olmadığı hallerdir. Çünkü bu hallerde failin kusurluluğundan söz edilememektedir¹¹⁷.” Failin burada taksirle bir fiil işlemesi ve taksirli fiilin tespiti istenemezlik (l’inesigibilita) ilkesi bakımından bir kabulü de ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda kişi içinde bulunduğu koşullar bakımından bir davranışta bulunursa, kusurlu addedilemeyecektir. Failin iradi fiili sonucunda meydana gelen neticenin hangi şartlarda oluştuğu ve en azından bunun manevi cebir düzeyinde failin kınanabilirliği üzerindeki etkisi bulunmamakta, madde kapsamında da kusurluluğu kaldıran hiçbir koşul tartışılmamaktadır¹¹⁸. Dolayısı ile bu yönde bir kabulün de önüne geçilmektedir. Ancak failin içinde bulunduğu koşullar maddede tartışılmadan hakim neticenin etkisini değerlendirmektedir¹¹⁹. Madde kapsamında bu koşulların tartışıldığı ve bu durumda başka türlü davranmasının mümkün olmadığı bir kınanamama halinin düzenlenmesi de isabetli olacaktır. Maddenin teknik yapısı taksirin basit ve bileşik halinin tespiti ve belirlenmesi üzerinden ilerlemektedir. Bunun fiil üzerindeki etkisi de tartışılmadığı, netice üzerinden belirlemeye gidildiği için madde açıkça kusurluluğu etkileyen bir sebep olarak değerlendirilemez. Bu sebep, fiili hukuka uygun kılan bir sebep de değildir. Maddede açıkça şartlar tartışılmamakta, hukuk düzeninin tamamı bakımından belirlenen bir durum

¹¹⁵ “CPI art 590”, Erişim Tarihi: Ağustos 8, 2022, <https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-secondo/titolo-xii/capo-i/art589.html>, <https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-secondo/titolo-xii/capo-i/art590.html>.

¹¹⁶ “Diminuire la pena”, Erişim Tarihi: Ağustos 30, 2022, [https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primo/titolo-iv/capo-iii/art113.html#:~:text=La%20cooperazione%20nel%20delitto%20colpo%20di%20cui%20all'art.,produzione%20dell'evento%20non%20voluto](https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primo/titolo-iv/capo-iii/art113.html#:~:text=La%20cooperazione%20nel%20delitto%20colpo%20di%20cui%20all'art.,produzione%20dell'evento%20non%20voluto;); [https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primo/titolo-iv/capo-iii/art114.html#:~:text=Il%20giudice%2C%20qualora%20ritenga%20che,diminuire%20la%20pena\(1\)](https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primo/titolo-iv/capo-iii/art114.html#:~:text=Il%20giudice%2C%20qualora%20ritenga%20che,diminuire%20la%20pena(1).).

¹¹⁷ Önder, *Genel Hükümler*, 340.

¹¹⁸ Zeki Hafizoğulları, “Kusurluluğu Kaldıran Bir Neden Olarak Ceza Hukukunda İstenemezlik İlkesi”, *AÜHFD*, C. 57, S. 3 (2008), 360 vd.

¹¹⁹ Hafizoğulları, “Kusurluluğu Kaldıran Bir Neden Olarak Ceza Hukukunda İstenemezlik İlkesi”, 368 vd.

aksine cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak bir mağduriyete hasredilmiş bir cezasızlık veya cezada indirimden bahsedilmektedir. Yine TCK m. 22 f. 6'daki düzenleme etkin pişmanlıkla etki bakımından benzetilmektedir. Ancak etkin pişmanlıkta, suçun bütün unsurları ile tamamlanması ve neticenin meydana gelmesi, yine bazı düzenlemelerde açıkça zikredilmese de failin girişiminin suçtan duyduğu bir pişmanlığa dayanması, pişmanlığın bir unsur olarak ele alınacağı kabulü ile hareket edilmektedir¹²⁰. Madde kapsamında tartışılan, failin pişmanlığı değil, meydana gelen ağır neticenin ceza vermenin amaçları açısından hakkaniyetli bir yere konulma çabasıdır. Aksi halde ceza ile adalet duygusunun tatmini ve yeniden suç işlenmesinin önlenmesi bakımından bir fayda sağlanamayacaktır¹²¹.

Maddede çalışma kapsamında incelediğimiz koşulların varlığı, faile ceza verilmeyeceği sonucunu doğurduğu için ciddi bir şekilde araştırılması gerektiği belirtilse de¹²² hangi etkinin ne derece bir mağduriyete yol açtığı belirsiz olduğu için bir kriter olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ayrıca hükümde yer alan ceza verilmez ifadesindeki sertliğin, hakime takdir yetkisi verilmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesinin yerinde olacağı¹²³ belirtilmekte ise de bu takdir yetkisi, TCK m. 61'de hakime tanınan taksire dayalı, kusurun ağırlığını değerlendirmeye yetkisinin işlevini yerine getiremeyecektir. TCK m. 61'de yer alan cezanın bireyselleştirilmesindeki ölçütler, cezanın alt sınırdan belirlenmesi ve TCK m. 62'ye göre takdiri indirim nedeni olarak kabul etmesi karşısında TCK m. 22 f. 6 bakımından bu durum değerlendirilemeyecektir. Nesnel kriterlerden hareket etmek yerine, neticenin belirli bir şekilde meydana gelmesinin aranması, ceza bireyselleştirilirken hakimin göz önüne alacağı bir durumun kullanılamaması ve kuramsal temeli olmayan bir durumla çözülmeye çalışılması anlamına gelmektedir. Adeta buraya belirli bir netice ile ortaya çıkan ve ceza verilmeyen farklı bir taksir türü getirilmiş gibidir. Hüküm teknik olarak farklı bir anlamı olan bilinçli taksir düzeyinde işlendiğinde cezanın indirilebilirliğine bağlanmaktadır. Cezayı kaldıran bir sebep var iken, bilinçli taksir açısından hakime bir takdir yetkisi tanınmakla birlikte bu TCK m. 61'den farklıdır. Hakim bu takdir yetkisini kullanırken taksirli suçların yapısından kaynaklanan bir nokta nedeni ile aslında tam anlamda bir değerlendirme de yapamamaktadır. Fail taksirli suçlarda kasıtlı suçların aksine belirli bir neticeyi hedeflemiş finalist bir hareketten yoksun olduğu için sonradan (ex-post¹²⁴) değerlendirme yapılamamakta, değerlendirme ancak

¹²⁰ Yasemin Baba, *Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2011), 118, Erişim Tarihi: Mayıs 5, 2022, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZI/48011.pdf>.

¹²¹ Nur Centel, "Cezanın Amacı ve Belirlenmesi", *Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan*, İzmir 2001, 348 vd.

¹²² Özbek, Doğan ve Bacaksız, (2021), 500.

¹²³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, (2021), 500.

¹²⁴ Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Dogmatigi*, 44.

failin hareketinin hukuka aykırılığının değerlendirilmesiyle (ex- ante¹²⁵) mümkün olmaktadır. Bu nedenle fail, ortaya çıkan neticeden ancak hukuki değer ihlalini bilebilir ve kaçınılabilir olması dolayısı ile sorumlu tutulmaktadır. Bu esasen ex ante bir değerlendirmeye hareketinin sosyal açıdan uygunsuz ve tehlikeli olması ile ilgili olmaktadır¹²⁶. TCK m. 22 f. 6 hükmünde ise böyle bir değerlendirme yapılamamaktadır. Hükümdeki muğlaklık nedeniyle yapılan nitelendirme de problemli olacaktır. Bu durum maddede bulunan bir ölçüt sorununa işaret etmektedir.

Madde düzenlemesinde belli neticelerin meydana gelmesi saikiyle hareket edilmesi anlayışı yer aldığı sürece, taksir değerlendirilemeyeceği için, tam olarak takdir yetkisi kullanımının da meseleyi çözmeyeceğini ortaya koymaktadır. Bu durumda düzenlemenin hukuki niteliği basit taksir halinde cezayı kaldıran, bilinçli taksir halinde ise cezayı azaltan şahsi bir sebep¹²⁷ olarak tanımlanabilir. Cezayı kaldıran haller, şahsi cezasızlık sebeplerinden farklı olarak fiilin işlenmesinden sonra etki gösterirken, şahsi cezasızlık sebepleri fiilin işlenmesi sırasında mevcut olmak durumundadır. Karşılıklı hakaret (TCK m. 129) ile hakaret suçunda isnadın ispatı (TCK m. 127) ile etkin pişmanlık halleri cezayı kaldıran hal olarak nitelenir. CMK m. 223 f. 4'te bu haller her ne kadar netice bakımından ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecek olması bakımından bir fark doğurmasa da nitelik olarak etkin pişmanlık, şahsi cezasızlık sebebi, karşılıklı hakaret ve işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı olarak ayrı ayrı sayılmıştır¹²⁸. Basit taksir üzerinden cezayı kaldıran sebep haline getirilen hüküm için mağduriyetin ağırlığı, taksirin oluşma biçimine hiç girmeden bir ölçü olarak ele alınırken, bilinçli taksirde bu sebep için kusurun yoğunluğuna bakılmıştır¹²⁹. Ancak aynı yapı içerisinde bu durum bu kez şahsa bağlı cezayı azaltan bir sebep halinde ele alınmaktadır. Aynı suç bilinçli taksir halinde işlendiğinde ve netice aynı şekilde gerçekleştirildiğinde de bu kez ceza üçte birden yarıya kadar indirilecektir. Basit taksirdeki değersel belirlemeyi hariç tutup, bilinçli taksirin bu manada belirlenebilmesi ise bu teknik yapı içinde tutarlı değildir. Çünkü çoğu yerde neticenin öngörülmüş olması, bilinçli taksirin unsuru haline getirilmiştir. Bu unsur üzerinden hareket eden yapıda ceza kalkmamakta, yalnızca azalmaktadır¹³⁰.

TCK m. 22 f. 6'da ceza belirlenmesine gidilirken, doğrudan ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmelidir. Önce ceza tayin edilip, daha sonra ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi kanuna aykırıdır¹³¹. TCK m. 22 f. 6'nın söz

¹²⁵ Keçelioğlu, 44.

¹²⁶ Keçelioğlu, 44.

¹²⁷ Meraklı, 362.

¹²⁸ Her ne kadar uygulama bakımından fark doğurmadığı belirtilse de hukuki nitelik farklıdır: Özgenc, *Genel Hükümler*, 284.

¹²⁹ Keçelioğlu, 26.

¹³⁰ Keçelioğlu, 26.

¹³¹ Hakeri, *Genel Hükümler*, 255.

konusu olduğu olgularda netice tesis edilirken CMK m. 171 uygulanacaktır. Bu durumda CMK m. 171 hükmünde Cumhuriyet savcısı cezayı kaldıran şahsi sebep durumunda kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verebilir. Her ne kadar bu durum basit taksir hükmü için geçerli olan bir durum olsa da TCK m. 22 f. 6 metninde yer alan “ceza verilmez” ifadesinin kesinliği karşısında çelişki oluşturmaktadır. Bilinçli taksir halinde savcı kamu davası açmak durumundadır¹³². Tüm bunlar karşısında maddenin teknik olarak düzenlenme şekli yeniden değerlendirilmelidir.

IV. HÜKMÜN UYGULANMASINDAKİ SORUNLAR

Hükmün uygulanması konusunda, failin taksirli fiili ile aynı nedensellik içinde oluşmuş birden fazla sonuç¹³³ meydana gelebilir. Bu durumun nasıl değerlendirileceği üzerinde durmak gerekmektedir. TCK m. 22 f. 6’da öngörülen yakınlığa sahip olmakla birlikte, aynı olayda bu yakınlığa sahip olmayan kişi veya kişilerin de yaralanmaları veya ölmeleri durumunda maddenin koşullarının oluşmayacağı ifade edilmektedir¹³⁴. Münhasıran ifadesinin madde metninde kullanımı somut olay bazında “geniş” veya “dar” şekilde yorumlanmasına ve gerekçenin her ne kadar bağlayıcılık işlevi bulunmasa da teknik olmayan bu kelimeye, özellikle tek neticenin bulunmasını aramak gibi teknik bir işlev yüklenmesine sebep olmaktadır. Örneğin, fail trafik kazası yaparak çocuğunun arabada ölümüne sebep olmuş, aynı zamanda bir yayanın da ölümüne sebep olmuşsa ya da taksirli fiili ile arabada ailesinden olmayan komşusu da ölmüş ise madde uygulanacak mıdır? Her iki durum açısından da hükmün uygulanma olanağının bulunmadığı, münhasıran ifadesi ile sınırlanmış bir başka neticenin de ortaya çıkmaması gerektiği ifade edilmektedir¹³⁵. Yukarıda değerlendirdiğimiz münhasıran ifadesi ile böyle bir yorum yapmak gerekçenin bağlayıcılığının bulunmaması karşısında gerekçeyi kanun metnine örtülü olarak dahil etmek demektir. Bu nedenle bunu TCK m. 22 f. 6’nın şartı olarak değerlendirmiyoruz. Bu yönde, Yargıtay Ceza Genel Kurulu failin taksirli fiili ile eşinin ölümüne ve birden fazla kişinin yara-

¹³² Yeşim, Dağoğlu, “Taksirli Suçlarda Şahsi Cezasızlık Sebebi/Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep”, *İBD*, Y. 80, (2015), 165.

¹³³ Gerekçede; “Bu fıkranın uygulanabilmesi için failinden dolayı münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu itibarıyla zararlı netice meydana gelmiş bulunması dışında, söz konusu bu durumlara ilişkin bulunmayan başka bir neticenin meydana gelmesi durumunda fıkranın uygulanamayacağı” belirtilmektedir. Süheyl, Donay ve Mahmut, Kaşıkçı, *Açıklamalı, Karşılaştırmalı ve Gerekçeli TCK ve Yürürlük Kanunu*, 554; Yiğit, *Yargıtay Kararları Işığında Taksirli Suçlar*, 78; Taksirli davranışı ile eşi dışında baldızının ve kayınbiraderinin çocuğunun ölümüne neden olan failde, eşi dışında ölenlerin münhasıran kişisel ve ailevi durum bakımından bir mağduriyetin bulunmadığı bu nedenle TCK m. 22 f. 6’nın uygulanmaması gerektiği denilmektedir, Y.12.CD 07.05.2013 E: 2012/21393 ve K: 2013/12648, Erişim Tarihi: Ağustos 6, 2022, <https://www.kazancihukuk.com/ana-sayfa-1.aspx>, Halbuki burada ailevi durum bakımından maddenin amacı gerçekleşmektedir.

¹³⁴ Erişim Tarihi: Ağustos 6, 2022, <https://www.tckmadde.com/22-2/>.

¹³⁵ Keçelioğlu, 26.

lanmasına yol açtığı olayda, failin eşinin dışında, başka kişilerin de zarar görmesi durumunda neticenin bölünemeyeceğine hükmetmiş ve TCK m. 22 f. 6'nın uygulama alanı bulamayacağı belirtilmiştir¹³⁶.

Bu noktada, madde metnindeki ifadenin, maddenin koşullarına yönelik bir nitelmeden ziyade, kişisel ve ailevi durumun yalnızca fail bakımından söz konusu edilebileceğini nitelerek için kullanıldığı ifade edilmektedir. “Aslında burada cezanın belirlenmesi açısından mevcut olan sorun en haklı belirlemenin yapılabilmesi için yeniden bir düzenleme yapılmasıdır. Salt cezanın orantılılığı, ona hangi amaçtan bakıldığı ile ilgilidir. Cezanın bir amacı, belirlenmesini, bir amacı da yasaklanmasını gerektirdiği için, somut olayda ortaya konulması, olanın mümkün ve kontrol edilebilir olana öncelik tanımak suretiyle çözümlenecektir¹³⁷.” Bu açıdan TCK m. 22 f. 6 metni suç niteliği ve üst sınırı konularak yeniden düzenlenmelidir. TCK m. 62'deki kriterlerin içine failin duygusal yakınlığı, etkilenme düzeyi, pişmanlığı gibi kriterlerin madde ile ilişkilendirilerek düzenlenmesi yerinde olacaktır. Taksirin özü objektif özen yükümlülüğü kurallarına uyulmasını sağlamak ise onu subjektifleştirerek bazı gruplara suç olmaktan çıkarma imkanı sunulması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz¹³⁸. Düzenleme yapılırken yalnızca haksızlığın işleniş şekli esas alınmamalı, suça ilişkin öngörülen cezanın üst sınırı da dikkate alınmalıdır. Nitekim TCK m. 85 f. 1 ve f. 2 ile TCK m. 89 f. 4, TCK m. 171 ve TCK m. 180 hükümleri 3 aydan 1, 3, 6 ve 15 yıla kadar çok farklı hapis cezaları öngörmektedirler¹³⁹. Bu hükümlerin sonuç cezaları karşılaştırıldığında cezanın üst sınırı arasında çok ciddi farklar göze çarpmaktadır. Madde kapsamında buna ilişkin bir değerlendirme kriterinin konulması ceza adaleti açısından yerinde olacaktır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu konuyu gerekçeye üstünlük tanıyarak yorumlamaktadır. Yargıtay 12. CD tarafından verilen bir kararda, sanık, trafik kazasında basit müdahale ile iyileşemeyecek derecede yaralanmış; ancak olayda oğlu, kardeşi ve yeğeninin ölümüne neden olmuştur. Hükmün oğlu bakımından uygulanma olanağı olmakla birlikte, TCK m. 22 f. 6'daki “münhasıran kişisel ve ailevi durum nedeniyle ifadesi” ve TCK m. 61'deki cezanın bireyselleştirilmesindeki ölçütler ve TCK m 3'teki hakkaniyet ilkesi nedeniyle uygulanma olanağı olmadığı ifade edilmiştir¹⁴⁰. Karar aslında TCK m. 85 f. 2 karşısında TCK m. 22 f. 6'nın uygulanma olanağı bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Kaldı ki TCK

¹³⁶ YCGK. 29.04.2014, E: 2013/104, K: 2014/216, Karar ve değerlendirme için Bknz. Mehmet Emin, Alşahin, *Yargıtay Kararları Işığında Taksirle Öldürme Suçu (TCK m. 85)* (Ankara; Adalet Yayınevi, 2016), 271, dn. 641.

¹³⁷ Yerdelen, 112.

¹³⁸ Yener, Ünver, “YTCK'da Kusurluluk”, *CHD*, C. 1, S. 1, (2006), 55.

¹³⁹ Meraklı, 361.

¹⁴⁰ Y.12.CD T: 27.10.2021, E: 2021/4362, K: 2021/7388, <https://www.kazancihukuk.com/ana-sayfa-1.aspx>.

m. 61'deki taksire dayalı kusurun ağırlığının TCK m. 22 f. 6 ve TCK m. 22 f. 4 yönünden belirlenme olanağı da bulunmamaktadır. Bu yönde verilen absürt olarak nitelenebilecek bir başka kararda ise “Yargıtay 12. CD kişinin kendisini ağır sağlık sorunları oluşturacak derecede yaraladığı ve yanında seyahat eden yolcunun taksirle ölümüne yol açtığı olayda, iki farklı suçun işlenmiş olduğunu, bunlardan birinin failin kendisine karşı işlediği taksirle yaralama suçu, diğer suçun ise araçtaki mesai arkadaşının taksirle öldürülmesi suçu olduğunu, kişinin zaten ağır sağlık sorunları yaşadığı için diğer suçtan sorumlu olmayacağını TCK m. 85 f. 2 üzerinden değerlendirerek ifade ederken, dolaylı olarak TCK m. 22 f. 6'nın birden fazla netice bakımından uygulanabileceğini¹⁴¹ kabul etmekte; ancak TCK m. 89 f. 1 karşısında kişinin kendi kendisini yaralamasının tipiklik manasında mümkün olmadığını kaçırmaktadır. Ortada suç teşkil eden iki netice olmadığına göre, Yargıtay'ın bu tuhaf söylemi ile TCK m. 22 f. 6 değerlendirilmesi dahi yapılamayacaktır.

Kararlarda da görüldüğü üzere uygulamada TCK m. 22 f. 6 hükmü farklı anlamlar yüklenerek yorumlanmaktadır. Hüküm tek başına taksirli fiilin bölünerek uygulanmasına engel değildir. Bazen kanundaki şartlar gerçekleşmiş olsa da somut olayın şartları nedeni ile madde uygulanmayabilir¹⁴². Tek hareketle ortaya çıkan birden fazla netice de bu duruma engel değildir. Örneğin failin kendisi veya yakınları zarar görmekle beraber herhangi bir ailevi bağın bulunmadığı üçüncü kişiler zarar görürse TCK m. 22 f. 6'nın diğer kimseler bakımından uygulanması salt madde açısından mümkündür. Buradaki engel TCK m. 85 f. 2 ve TCK m. 89 f. 4 hükmüne rağmen, böyle bir bölünmeye imkan bulunmamasıdır. Zira bu hüküm bir bütün olarak uygulanmak durumundadır¹⁴³. Bu durumda dayanak 22 f. 6 uygulanamayacak ve fail üçüncü kişiler ile kişisel ve ailevi yakınlığı bulunan kişilere verdiği zarardan sorumlu olacaktır. Ancak bu durumda da maddenin düzenleme gerekçesi olan ve asıl önüne geçilmek istenen durum olan; bir kimsenin içinde bulunduğu durumdaki ağır mağduriyet önlenemeyecektir. Buna ilişkin dikkat çeken bir kararda da basit taksirle kaza yaparak eşinin nitelikli yaralanması, iki kızının ölümü ile birlikte üçüncü bir kişinin de basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde yaralanması ile sonuçlanan olayda Yargıtay ilginç bir sonuca varmıştır. TCK m. 22 f. 6'nın şartlarının oluştuğu ama bu kez TCK m. 85 f. 2 yönünden kanuna aykırı olacağı gerekçesiyle hüküm kurmamıştır¹⁴⁴. Esasen

¹⁴¹ Meraklı, 365.

¹⁴² Aktaran Hakeri, (2022), 255: “... sanığın aracın gazına fazla yüklendiğinde aracın arkasında alkollü vaziyette duran kardeşinin motosikletten düşerek dengesini kaybederek öldüğü, kardeşinin öldüğünü anlayan sanığın kardeşini olay yerinde bırakarak önce kahveye sonra da eve gittiği olayda anılan maddenin koşullarının oluşmaması nedeniyle uygulanmayacağını gözetilmediği olayda...”

¹⁴³ Hakeri, 255.

¹⁴⁴ Aktaran Ekici Şahin, “Taksirli Suçlarda Ceza Sorumluluğunu Etkileyen Şahsi Neden: Failin Kişisel ve Ailevi Durumu (TCK m. 22/6)”, 115, dn. 84.

failin tek fiili ile birden fazla kişi yaralanmış ve içlerinden biri ailevi durum kriterine uyuyor ise yine TCK m. 89 f. 4 hükmü, hükmün uygulanmasına engeldir. Bu yönde öğretide, taksirli hareket sonunda fail, hem eşinin hem de başka kişilerin ölmüş ve yaralanmış olması durumunda eşine karşı TCK m. 22 f. 6'dan yararlanması ve diğer kişiler açısından taksirle öldürmeden sorumlu olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu görüş hakkaniyet duygusu bakımından kabul görse de TCK m. 85 f. 2 ve TCK m. 89 f. 4 karşısında işlevsel kalmamaktadır¹⁴⁵. “Hakim bu husustaki takdirini kullanırken suçlunun ekonomik durumunu, aile yükümlülüklerini, varsa diğer çocuklarının bakımını göz önünde bulundurabilmeli ve hükmünü bu gibi hususlara göre oluşturabilmelidir¹⁴⁶.” Kişisel durum için failin bizzat zarar görmesi gerektiği, madde metninde kullanılan münhasıran ifadesinin maddenin bu durumda uygulanamayacağı sonucunu ortaya çıkaracağı ifade edilmekte ise de maddeyi daraltmayı somut olayda hakimnin bu konuda karar vermesi gerektiği¹⁴⁷ yönündeki görüşe katılmaktayız.

SONUÇ

TCK m. 22 f. 6'nın madde gerekçesinde ve Dönmezer Tasarısı başta olmak üzere 5237 sayılı TCK'nin yapım aşamasında maddenin mağduriyet ortaya çıkaran ağır bazı durumlar dolayısı ile hakkaniyet duygusuyla failin daha fazla acı çekmesinin önüne geçmek için düzenlendiği ifade edilmiştir. Ne yazık ki niyetin sahih olması tekniğe etki eden bir durum değildir. Düzenlemenin uygulanma koşulları net değildir. Taksirli bir fiilin dogmatik yapısı, neticenin faile objektif olarak isnat edilmesi ve taksirin bu yapı üzerinden değerlendirilmesi üzerine işlemektedir. Bu yapı, failin belli durumlarında ortaya çıkan neticenin cezayı etkilemesi üzerinde var olan bir yapıdır. TCK m. 22 f. 6'nın uygulanması sırasında faile hasredilen durumlar için hâkimden bir değerlendirme yapması beklenmektedir. Madde kapsamına bakıldığında, değerlendirme kriterine esas olacak bir ölçüt olarak sadece meydana gelen neticenin “ceza verilmesini gereksiz kılması” aranmakta, normda buna yönelik parametreler bulunmamaktadır. Bu yönde hâkim tamamen sübjektif kriterlerle hareket etmek durumunda kalacaktır. Nitekim Yargıtay kararlarında aynı lafzın benzer olaylarda farklı yaklaşımlarla değerlendirildiği göze çarpmaktadır. Fiilin neticesinin fail üzerindeki etkisinin saptanabilmesi için maddenin objektif kriterleri içerir bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Madde kapsamında failin kınanabilirliğinin düzeyi ve kusurluluğu kaldıran koşullar tartışılmamaktadır. Örneğin hukuka uygunluk nedenlerinde yapısal olarak, hareket olayın yaşandığı anda normun yapısal içeriğindeki unsurların karşılanarak ortaya çıkması durumunda meşrudur. Bu, hareket

¹⁴⁵ Durmuş Tezcan, Ruhan Erdem ve Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), 215.

¹⁴⁶ Keçelioğlu, 26.

¹⁴⁷ Hakeri, 253.

açısından özel hükümler uygulanırken suç tipi ne olursa olsun belirlenebilir bir ölçü içermektedir. Öngörülen belli şartlar altında işlenen bir fiil hukuka uygun kabul edilecektir. Böylelikle hareketin soyut olarak haklılığı değil, somut olay içerisinde belirli şartları karşılaması aranacak ve ancak bu koşulda hareket hukuka uygun olarak nitelenecektir. TCK m. 22 f. 6 düzenlemesinde, taksirli bir fiil sonucu ortaya çıkan netice, soyut haklılık bile araştırılmadan doğrudan bir hükme bağlanmaktadır. Bu durumda hâkim, değerlendirme sırasında sınırlarının ölçülemeyeceği bir takdir yetkisi ile hareket edecektir. Taksirli suçların esasına ilişkin bir değerlendirme yapılmayıp, netice üzerinden bir belirlemeye gidilmesi, madde farklı neticeler ile birlikte meydana geldiğinde maddeden umulan etkinin sağlanması TCK m. 85 f. 2 ve TCK m. 89 f. 4 karşısında da mümkün olmayacaktır. İçerik belirsiz olunca Yargıtay da uygulamada kanunilik ilkesini zorlayacak belirlemelerde bulunmakta, normun amacı yerine gelmemektedir. İçerikte yer alan hem münhasıran hem de kişisel ve ailevi durum ifadelerinin belirsiz içerikleri dar veya geniş yorumlarla kıyasa kadar gidebilmekte hukuk devleti ilkesi zedelenmektedir. Madde metninde bunun yerine daha belirli ifadelerin getirilmesi yerinde olacaktır. Örneğin TCK m. 82 f. 4'te üstsoy, altsoy, eş, boşandığı eş tabirleri bulunmaktadır. Bunlar daha net tabirlerdir. Yine bu tip bir ilişki içinde bulunmakla birlikte hiç görüşülmediği, küs olunduğu ve duygusal bir anlam ifade etmeyen durumlar olabilir. Bu nedenle duygusal yakınlık düzeyi terimi bu teknik tabirlere eklenebilir.

Kişisel ve ailevi durum bakımından yakınlık bulunmayan bir neticenin ortaya çıkması durumunda bu defa aynı taksirli fiil bakımından faile hükmedilecek sonuç cezada da TCK m. 22 f. 6'ya göre ölçü kaçmaktadır. Normun cezanın amaçlarını sağlayacak önleme, ödetme amaçları gözetilerek şekillendirilmesi, TCK m. 22 tutarlılığında yeniden TCK m. 85 f. 2 ve TCK m. 89 f. 4 gözetilerek düzenlenmesi yerinde olacaktır. TCK m. 22 f. 6 özel hükümler bakımından farklı maddeler açısından da gündeme gelebilir. Örneğin TCK m. 171'de yer alan genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması ile TCK m. 180 ile TCK m. 85 f. 1 ve f. 2 ile TCK m. 89 f. 4'ün sonuç cezaları karşılaştırıldığında cezanın alt ve üst sınırı arasında çok ciddi farklar göze çarpmaktadır. Madde kapsamında buna ilişkin bir değerlendirme kriteri ceza adaleti açısından yerinde olacaktır.

Burada cezanın belirlenmesi açısından mevcut olan sorun en haklı belirlemenin yapılabilmesi için yeniden bir düzenleme yapılmasıdır. Taksirin özü objektif özen yükümlülüğü kurallarına uyulmasını sağlamak ise onu subjektifleştirerek bazı gruplara suç olmaktan çıkarma imkanı sunulması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz¹⁴⁸. Bu açıdan TCK m. 22 f. 6 metni suç niteliği ve üst sınırı konularak yeniden düzenlenmelidir. TCK m. 62'deki kriterlerin içine failin duygusal yakınlığı, etkilenme düzeyi, pişmanlığı gibi kriterlerin madde ile ilişkilendirile-

¹⁴⁸ Yener Ünver, "YTCK'da Kusurluluk", *CHD*, C. 1, S. 1 (2006), 55.

rek düzenlenmesi yerinde olacaktır. Düzenleme yapılırken yalnızca haksızlığın işleniş şekli esas alınmamalı, suça ilişkin öngörülen cezanın üst sınırı da dikkate alınmalıdır.

Maddede basit taksirde cezanın net bir dille verilmeyeceği ifadesini, bilinçli taksirde genel yapıya aykırı olarak bir indirim yapılması takip etmektedir. TCK m 22'deki basit ve bilinçli taksirin genel düzenleme şekline aykırı bu düzenleme ve tutarsızlık hukuki nitelik üzerinde de doktrinsel ve yargı kararları bağlamında tartışmalı görüşlere neden olmuştur. Bu noktada hükmün hukuki niteliğini cezayı kaldıran şahsi sebep ve şahsi indirim sebebi olarak belirlemekteyiz.

Düzenleme bu şekliyle istenen işlevini yerine getirmemektedir. Faili mağdur etmemek daha fazla acı çekmemesi adına, fiili durumun tespiti ve gerçek mağduriyetin tespiti çok kolay değildir. Yapı arada husumet olan durumlarda failin lehine bir uygulama ortaya çıkarma riski taşımaktadır. Aynı taksirli fiille, faille yakınlığı olmayan kişi üzerinde meydana gelen neticenin neden farklı olduğunu madde kapsamında açıklamak güçtür. Bunu belirlemek özellikle sınırları olmayan bir madde açısından daha güçtür. Üstelik hâkim yine takdir etmekte ancak kullandığı takdir yetkisi olmamaktadır. Bu meyanda, kriterler ortaya açıklıkla konularak hâkimin failin içinde bulunduğu koşulları tartışarak neticenin etkisinin değerlendirileceği bir yapının madde kapsamında düzenlenmesi faydalı olacaktır. TCK m. 61 kapsamında bu kriterler cezanın belirlenmesi aşamasında da belirlenebilir. Yahut da İtalyan Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş olan madde 589-590 modellemesinde olduğu gibi failin kusurunun ağırlığına göre ceza arttırılmalı ya da azaltılıp kaldırılabilirdir. Örneğin İCK m. 113 ve izleyen fıkralarda taksirli fiili işleyen birden fazla fail olduğunda, her bir fail suçun cezası ile cezalandırılacak, İCK m. 114'e göre ise failin yaptığı katkının niteliği asgari ölçülerde kalmış ise ceza azaltılacaktır. Yani burada fiile bağlı olarak bir niteleme kriteri de getirilmiştir. Belirlemenin fiil üzerinden ve kademeli olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alacakaptan, Uğur. *Suçun Unsurları*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1970.
- Alşahin, Mehmet Emin. *Yargıtay Kararları Işığında Taksirle Öldürme Suçu (TCK m. 85)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Antolisei, Francesco. *Manuale Di Diritto Penale*. Parte Generale, Milano: Giuffre' Yayınları, 1997.
- Baba, Yasemin. *Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011. Erişim Tarihi: Mayıs 5, 2022, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/48011.pdf>.
- Bettiol, Giuseppe. *Diritto Penale Parte Generale*. Padova: CEDAM Yayınevi, 1976.
- Centel, Nur, Zafer, Hamide ve Çakmut, Özlem. *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. İstanbul: Beta Yayınları, 2016.
- Centel, Nur. "Cezanın Amacı ve Belirlenmesi", *Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İzmir: 2001, 337-372.
- Çiftçioğlu, Cengiz Topel. "Türk Ceza Kanununda Taksir". *Ankara Barosu Dergisi*. Sayı: 3 (Yıl: 2013): 315-339.
- Dağoğlu, Yeşim. "Taksirli Suçlarda Şahsi Cezasızlık Sebebi/Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep". *İzmir Barosu Dergisi*, Yıl: 80, Sayı: 2-3, (Mayıs 2015): 144-173.
- Demirci, Bahar. *Türk Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2011.
- Demirel, Muhammet. *Çifte Özen Anlayışı Çerçevesinde Taksirli Suçtan Doğan Ceza Sorumluluğu*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Dursun, İsmail. "Yasama Sorumsuzluğunun Hakaret Suçu Bakımından Değerlendirilmesi". *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, (2013): 73-98.
- Ekici Şahin, Meral. "Taksirli Suçlarda Ceza Sorumluluğunu Etkileyen Şahsi Neden: Failin Kişisel ve Ailevi Durumu (TCK m. 22/6)". *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 165, (Mayıs 2018): 95-121.
- Ersoy, Uğur. "Hareketin ve Neticenin Haksızlığı Kavramları Işığında Taksirli Suçlarda Meydana Gelen Sonucun/Neticenin Hukuki Niteliği Üzerine Bir İnceleme". *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 36, (Nisan 2018): 39-67.
- Gökçen, Ahmet. "Taksirle Ölüme Sebebiyet Verme". *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4 Sayı: 7, (Haziran 2018): 21-66.
- Hafizoğulları, Zeki ve Özen, Muharrem. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: US-A Yayınevi, 2016.
- Hafizoğulları, Zeki ve Özen, Muharrem. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: US-A Yayınevi, 2018.
- Hafizoğulları, Zeki. "Kusurluluğu Kaldıran Bir Neden Olarak Ceza Hukukunda İstenebilirlik İlkesi". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 57, Sayı: 3, (2008), 337-370.
- Hakeri, Hakan. *Ceza Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.

- Honig, Richard, Çeviren Abadan, Yavuz. “Taksir ve Ceza”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Yıl 1938, Cilt: 4, Sayı: 14, (1938): 209-219, Erişim Tarihi: Temmuz 15, 2022, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97522>.
- İçel, Kayıhan. “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Cilt: 0, Sayı: 7, (2016): 621-635, Erişim Tarihi Mayıs 5, 2022, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229917#:~:text=Ceza%20sorumlulu%C4%9Funun%20%C5%9Fahsili%C4%9Fi%20ceza%20hukukunun,ba%C5%9Fka%2D%20s%C4%B1n%C4%B1n%20filinden%20sorumlu%20tutulmamas%C4%B1d%C4%B1r>.
- İçel, Kayıhan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2014.
- Jeschek, Hans Heinrich. “Türk Ceza Kanununun Ön Tasarısında Yer Alan Kusur İlkesinin Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 54, Sayı: 1-4, (1994): 15-31, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95936>, (E. T. 04.05.2022).
- Karakehya, Hakan ve Usluadam, Asena Kamer. “Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, (2015): 1-24.
- Kartal, Melik. “Temel Suç Öğretileri Işığında Taksirin Suç Sistematiğine Göre Nasıl Konumlandırılacağı Meselesi”. *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 44, (Aralık 2020): 913-948.
- Keçeligil, Hasan Tahsin. *Türk Ceza Hukukunda Taksirin Esasları*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2016.
- Keçelioğlu, Elvan. *Taksirli Suçun Dogmatiği*. Ankara: Turhan Kitapevi, 2015.
- Koca, Mahmut ve Üzülmaz, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Koca, Mahmut ve Üzülmaz, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınları, 2022.
- Koca; Mahmut ve Üzülmaz; İlhan. “Taksirli Suçların Teorik Yapısı ve Bu Bağlamda İş Kazalarından Kaynaklanan Cezai Sorumluluğa İlişkin Değerlendirmeler”. *Adalet Dergisi*, Cilt: 147, S: 64, (Ocak 2020): 239-268.
- Kunter, Nurullah. *Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınevi, 1949.
- Maggiore, Giuseppe. *Diritto Penale Parte Generale*. Volume I, Bologna: Zanichelli Yayınları, 1955.
- Maggiore, Giuseppe. *Diritto Penale*. Volume I, Bologna: Zanichelli Yayınları, 1961.
- Mantovani Ferrando. *Principi Di Diritto Penale*. Padova: CEDAM Yayınevi, 2007.
- Mantovani, Ferrando. *Diritto Penale Parte Generale*. Padova: CEDAM Yayınevi, 2007.
- Mantovani, Ferrando. *Diritto Penale Parte Generale*. Padova: CEDAM Yayınevi, 2008.
- Mantovani, Ferrando. *Diritto Penale Parte Generale*. Padova: CEDAM Yayınevi, 2011.
- Mortaş, Süleyman. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Aile Hayatının Korunması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.

- Öncü, Gülay Arslan. *Özel Yaşama ve Aile Hayatına Saygı Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-8*. Ankara: Avrupa Konseyi Program Ofisi, 2019.
- Önder, Ayhan. *Ceza Hukuku Dersleri*. İstanbul, Filiz Kitapevi, 1992.
- Özanlı, Aytekin. "Failin Kişisel ve Ailevi Durumunun Taksirli Suçlar Bakımından Değerlendirilmesi". *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 32, (Nisan 2009): 57-64.
- Özanlı, Aytekin. "Failin Kişisel ve Ailevi Durumunun Taksirli Suçlar Bakımından Değerlendirilmesi". *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 32, (Nisan 2009): 57-64.
- Özbek, Veli Özer, Doğan, Koray ve Bacaksız, Pınar. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Özbek, Veli Özer, Kanbur, Mehmet Nihat, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar ve Tepe, İlker. *Türk Ceza Hukuku* Ankara: Seçkin Yayınları, 2012.
- Özbek, Veli Özer, Kanbur, Mehmet Nihat, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar ve Tepe, İlker. *Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2012.
- Özen, Muharrem. *Ceza Hukukunda Objektif Sorumluluk*. Ankara, US-A Yayıncılık, 1998.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Petrocelli, Biagio. *Pirincipi Di Diritto Penale*. Napoli: CEDAM Yayınları, 1943.
- Şahin, Cumhur ve Göktürk Neslihan. *Ceza Muhakemesi Hukuku I*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan ve Önok, Murat. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2016.
- Toroslu, Nevzat-Haluk. *Ceza Hukuku Genel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınları, 2018.
- Türkçe Sözlük*. Ankara: Dil Derneği, 2005.
- Ünver, Yener. "YTCK'da Kusurluluk". *Ceza Hukuku Dergisi*, Yıl: 1; Sayı: 1, (Eylül 2006): 37-73.
- Yaşar, Ercan. *Klasik Ceza Muhakemesine Alternatif Usuller*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022.
- Yerdelen, Erdal. *Cezanın Belirlenmesi*. Ankara: Adalet Yayınları, 2013.
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2002.
- Yiğit, Onur. *Yargıtay Kararları Işığında Taksirli Suçlar*. Ankara: Legal Yayınları, 2014.
- Yokuş Sevük, Handan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınları 2020.
- Zafer, Hamide. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Beta Yayınevi, İstanbul, Beta Yayınları, 2015.

İnternet Kaynakları

- "Münhasıran", Erişim Tarihi: Mayıs 1, 2022, <http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>.
- "TCK m. 22", Erişim Tarihi, Eylül 6, 2022, <https://www.tckmadde.com/22-2/>.
- "Codice Penale", Erişim Tarihi: Mayıs 4, 2022, <http://www.uwm.edu.pl/kpkm/uploads/files/codice-penale.pdf>.
- "CPI articolo 590", Erişim Tarihi: Ağustos 30, 2022, <https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-secondo/titolo-xii/capo-i/art590.html>.

- “CPI articolo 113”, Erişim Tarihi: Ağustos 30, 2022 <https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primotitolo-iv/capo-iii/art113.html#:~:text=La%20cooperazione%20nel%20delitto%20colposo%20di%20cui%20all'art.,produzione%20dell'evento%20non%20voluto.>
- “CPI articolo 114”, Erişim Tarihi: Ağustos 30, 2022, [https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primotitolo-iv/capo-iii/art114.html#:~:text=Il%20giudice%2C%20qualora%20ritenga%20che,diminuire%20la%20pena\(1\).](https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primotitolo-iv/capo-iii/art114.html#:~:text=Il%20giudice%2C%20qualora%20ritenga%20che,diminuire%20la%20pena(1).)
- “765 s. TCK”, Erişim Tarihi: Eylül 9, 2022, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-765.>
- “Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık”, Erişim Tarihi: Mayıs 25, 2022, <http://nek.is-tanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/48011.pdf>.
- “TCK m. 22 f. 6”, Erişim Tarihi: Temmuz 21, 2022, <https://www.kazancihukuk.com/ana-sayfa-1.aspx>.
- “TCK m. 22 f. 6”, Erişim Tarihi: Mayıs 30, 2022, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.